

Załącznik D
do Raportu z wykonywania wyroków
Europejskiego Trybunału
Praw Człowieka przez Polskę za 2019 r.

Spis treści

Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw człowieka, które odbyło się w dniu 21 marca 2019 r.	3
Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw człowieka, które odbyło się w dniu 12 czerwca 2019 r.	12
Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw człowieka, które odbyło się w dniu 30 września 2019 r.	21
Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 10 grudnia 2019 r.	31

Warszawa, dnia 2 kwietnia 2019 r.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
do spraw postępowań przed Europejskim
Trybunałem Praw Człowieka

elektronicznie do członków Zespołu

SPRAWOZDANIE

z posiedzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw człowieka, które odbyło się w dniu 21 marca 2019 r.

W dniu 21 marca 2019 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw człowieka (dalej: Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. z późniejszymi zmianami.

I. Otwarcie posiedzenia, wprowadzenie Przewodniczącego Zespołu

Posiedzenie otworzył Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej: ETPCz lub Trybunał), który przewodniczył spotkaniu (dalej: Przewodniczący, Pełnomocnik).

▪ Informacja o stanie spraw w wykonywaniu na koniec 2018 r.

Pełnomocnik przedstawił informacje dotyczące spraw pozostających w wykonywaniu na koniec 2018 r. Poinformował, że na grudniowym posiedzeniu zostały podane wstępne dane dotyczące wykonywania wyroków w 2018 r. Ostatecznie, na koniec 2018 r. w wykonywaniu pozostawało 100 orzeczeń (69 wyroków i 31 decyzji). W ciągu 2018 r. za wykonane uznanych zostało 69 orzeczeń (48 wyroków i 21 decyzji). Ponadto w trakcie 2018 r. MSZ przesłało do Rady Europy 32 plany, raporty lub dodatkowe informacje w sprawach będących w toku wykonywania. Wszystkie one są dostępne na stronie Komitetu Ministrów RE, w bazie HUDOC-EXEC, a wkrótce będą również dostępne w *Raporcie z wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę za 2018 r.*, który zostanie ukończony do końca kolejnego tygodnia. Pełnomocnik podał również, że w 2018 r. 6 spraw, bądź grup spraw polskich, było na agendzie posiedzeń Komitetu Ministrów RE poświęconych nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPCz (sprawa *Grabowski*, grupa *Kędzior*, sprawa *P. i S.*, grupa *Al Nashiri*, grupa *Bqk-Majewski-Rutkowski*, grupa *Beller*). Dwie z tych spraw były poddane debacie na forum Komitetu: *P. i S.* oraz grupa *Al Nashiri i Abu Zubaydah*.

Natomiast odnośnie do spraw będących w toku przed Trybunałem, Pełnomocnik poinformował, że pomimo utrzymywania się na 10 miejscu pod względem liczby zawisłych skarg przed Trybunałem, ich bezwzględna liczba sukcesywnie spada – na koniec 2018 r. było ich 1300 (2,3% wszystkich spraw zawisłych przed ETPCz), tj. o 100 mniej niż na koniec 2017 r. Liczba nowych skarg wniesionych przeciwko Polsce w 2018 r. (1941) była najniższa od 2001 r. Taki wynik plasuje nas poniżej średniej europejskiej, gdy weźmie się pod uwagę wskaźnik liczby nowych skarg w stosunku do liczby mieszkańców: w 2018 r. wskaźnik ten wyniósł dla Polski 0,51, co dało nam 26 miejsce spośród 47 państw Rady Europy przy średniej europejskiej wynoszącej 0,52.

W 2018 r. nastąpił też znaczny spadek liczby nowych skarg zakomunikowanych rządowi celem zajęcia stanowiska – zakomunikowano 117 skarg (dla porównania w 2017 r. zakomunikowanych zostało 396 skarg, z których większość dotyczyła przewlekłości postępowań sądowych).

W 2018 r. Trybunał wydał wobec Polski 21 wyroków (o 1 więcej niż w 2017 r.). Wzrosła nieco liczba wyroków stwierdzających naruszenia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka – było ich 20 (w 2017 r. – 14). Ponadto w 2018 r. Trybunał wydał 106 decyzji w sprawach dotyczących Polski (nie wliczając decyzji w sprawie niedopuszczalności skarg wydanych w składzie jednego sędziego, które nigdy nie są notyfikowane rządowi ani publikowane, rząd nie otrzymuje więc o nich żadnych informacji). Biorąc jednak pod uwagę treść wydanych orzeczeń, to łącznie Trybunał wydał w 2018 r. 62 orzeczenia korzystne dla rządu (1 wyrok stwierdzający brak naruszenia, 35 decyzji o niedopuszczalności oraz 26 decyzji o skreśleniu skarg z powodów formalnych) oraz 65 orzeczeń niekorzystnych dla strony rządowej (20 wyroków stwierdzających naruszenia, 28 decyzji w sprawie ugód i 17 w sprawie deklaracji jednostronnych).

▪ Informacja o planach w przedmiocie wykonywania wyroków w 2019 r.;

Pełnomocnik poinformował, że obecnie dobiegają końca prace nad *Raportem z wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę za 2018 r.* – do końca kolejnego tygodnia raport zostanie ukończony i zaakceptowany przez kierownictwo MSZ, tak aby mógł zostać przesłany do Komitetu Stałego Rady Ministrów, celem przyjęcia przez Radę Ministrów. Niezwłocznie po przyjęciu *Raportu* przez Radę Ministrów, *Raport* zostanie opublikowany na stronie internetowej MSZ, a następnie rozpoczną się prace mające na celu wydanie go w formie książkowej.

Ponadto opracowywane są aktualizacje planów działań i raportów z wykonywania wyroków przede wszystkim w sprawach znajdujących się już od pewnego czasu w procesie wykonywania, w stosunku do których otrzymaliśmy informację zwrotną z Departamentu Wykonywania Wyroków w Sekretariacie Rady Europy (który wspomaga Komitet Ministrów RE w procesie nadzoru nad wykonywaniem wyroków, dalej DWW). W najbliższym czasie planowane jest przesłanie zaktualizowanych planów lub raportów m.in. w sprawie *Frasik*, grupie *K.J., G.N. i Oller Kamińska*, sprawie *Kacper Nowakowski, Korzeniak, Małek, Potomski i Potomska, Wizerkaniuk, Żuk*, a także w sprawach nowych (*Bistieva, Burża i Walasek*). W bieżącym roku wysłanych do Komitetu Ministrów zostało już 9 raportów.

Odnosnie do kalendarza prac Komitetu Ministrów RE, to w 2019 r. na agendzie jego posiedzeń znajdują się sprawy: *P. i S.* (marzec), grupa *Al Nashiri i Abu Zubaydah* (czerwiec) oraz *Grabowski* (grudzień).

▪ Informacja na temat przebiegu ostatniego posiedzenia Komitetu Ministrów RE poświęconemu nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPCz (12-14.03.2019 r.).

Przebieg ostatniego posiedzenia zreferowała Zastępca Pełnomocnika MSZ ds. koordynacji wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Poinformowała, że na posiedzeniu Komitetu Ministrów RE poświęconemu nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPCz, które odbyło się w Strasburgu w zeszłym tygodniu, na agendzie znajdowały się trzy sprawy polskie:

- sprawa *P. i S.*, w której odbyła się debata na forum Komitetu Ministrów RE (Zastępca Pełnomocnika MSZ przypominała, że taka debata miała też miejsce na posiedzeniu Komitetu Ministrów RE we wrześniu 2018 r.). Podczas debaty Polskę reprezentował, oprócz przedstawiciela MSZ, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia, pan Zbigniew J. Król, który przedstawił informację na temat wykonywania tego wyroku (która zasadniczo nie uległa zmianie od debaty we wrześniu 2018 r.) i odpowiadał na pytania Komitetu. W debacie wypowiedziało się 14 państw (na 47), a po debacie, w

drodze konsensusu została przyjęta decyzja, zawierająca ocenę działań rządu, propozycje działań, które powinny zostać podjęte oraz prośby o dalsze informacje. Decyzja wyznacza też kolejny termin badania sprawy przez Komitetu Ministrów RE na marzec 2020 r.

- sprawy *Tysiąc* oraz *R.R.* (rozpatrywane razem, aczkolwiek nietworzące grupy), nieprzeznaczone na debatę. W tych sprawach przyjęta została decyzja (w ramach pakietu decyzji przyjmowanych bez debaty) o przeniesieniu tych spraw z procedury zwykłego nadzoru nad wykonywaniem do procedury wzmocnionej z uwagi na brak przedstawienia od grudnia 2014 r. (kiedy to sprawy zostały przeniesione z procedury wzmocnionej do zwykłej z uwagi na trwające prace legislacyjne dot. instytucji sprzeciwu) nowych informacji, w szczególności nt. planowanych zmian legislacyjnych. Decyzja wyznacza też kolejny termin badania sprawy przez Komitetu Ministrów RE na marzec 2020 r.

Ponadto Zastępca Pełnomocnika MSZ poinformowała również, że na forum Komitetu Ministrów RE były omawiane inne sprawy m.in. Yukos, Catan i inni oraz sprawy cypryjsko-tureckie.

Wszystkie decyzje przyjęte podczas ostatniego posiedzenia są dostępne na stronie internetowej Komitetu Ministrów RE oraz w bazie HUDOC-EXEC.

Podsumowując niniejszy punkt Pełnomocnik podziękował Ministerstwu Zdrowia za udział członka Kierownictwa MZ w debacie w sprawie *P. i S.* Decyzja w sprawie przeniesienia spraw *Tysiąc* i *R. R.* do procedury wzmocnionej oznacza, że będzie ona częściej umieszczana na agendzie Komitetu Ministrów RE.

II. Informacja o posiedzeniu w dniu 20 lutego 2019 r. grupy roboczej Zespołu ds. wykonania wyroku Wcisło i Cabaj oraz innych sprawy dot. problemu przewlekłości postępowań administracyjnych i sądowo-administracyjnych.

Zastępca Pełnomocnika MSZ ds. koordynacji wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka poinformowała o przebiegu posiedzenia grupy roboczej Zespołu ds. ETPCz, które miało miejsce w dniu 20 lutego 2019 r. Spotkanie poświęcone zostało trzem zagadnieniom związanym ze skargami przeciwko Polsce, dotyczącymi problemu przewlekłości postępowań administracyjnych i sądowo-administracyjnych, zawistych przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka oraz w procesie wykonywania wyroków Trybunału:

- 1) wykonanie wyroku *Wcisło i Cabaj p. Polsce* z dnia 8 listopada 2018 r.,
- 2) wykonywanie grupy wyroków dot. przewlekłości administracyjnych i sądowo-administracyjnych (tzw. grupa *Beller*, licząca obecnie 19 wyroków),
- 3) ustalenie strategii względem nowych skarg dot. ww. problemu, zakomunikowanych rządowi przez Trybunał w dniu 24 stycznia 2019 r. (grupa 12 skarg).

W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele MSZ, Ministerstwa Infrastruktury, kilku departamentów Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju, Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Podczas spotkania ustalono m.in. sposób procedowania w kwestii wykonania środków indywidualnych wobec państwa Cabaj, kwestię tłumaczenia wyroku *Wcisło i Cabaj* (tłumaczenie zostało już wykonane przez MliR i obecnie jest na etapie weryfikacji, będzie ono dostępne w bazie HUDOC), MSZ przekazało też uczestnikom informację nt. uwag Komitetu Ministrów RE do działań Polski w obszarze zapobiegania przewlekłym postępowaniom administracyjnym (m.in. zaniepokojenie ograniczonym zasięgiem nowelizacji k.p.a. z 2017 r.) oraz rodzaj informacji, jakich Komitet Ministrów RE potrzebuje w celu dokonania oceny skuteczności wprowadzanych zmian w

prawie. Zastanawiano się też, w jaki sposób i w jakim zakresie możliwe byłoby zebranie danych statystycznych dot. postępowań przed organami administracyjnymi.

Pełnomocnik poinformował również zebranych o zmianie procedury komunikacji skarg przez Trybunał. Obecnie Trybunał daje stronie rządowej 12 tygodni na podjęcie działań negocjacyjnych/ugodowych, a jeśli strona pozwana nie jest zainteresowana zawarciem ugody ze skarżącym, przewidziane jest kolejne 12 tygodni na złożenie stanowiska rządu. W tym trybie zostało zakomunikowanych rządowi już kilkadziesiąt spraw.

III. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń Trybunału.

- Informacja nt. wykonywania grupy wyroków dotyczących stosowania Konwencji Haskiej o cywilnych aspektach uprowadzenia dziecka za granicę - sprawy **K. J. p. Polsce** (skarga nr 30813/14), **G. N. p. Polsce** (skarga nr 2171/14) oraz **Oller Kamińska p. Polsce** (skarga nr 28481/12) – referuje: **Ministerstwo Sprawiedliwości**;

Przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości (dalej MS) przedstawił krótki opis spraw oraz dotychczasowe działania MS, mające na celu wykonanie wyroku. W szczególności wskazano na wejście w życie ustawy z dnia 26 stycznia 2018 r. o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawie prawa Unii Europejskiej i umów międzynarodowych. Zmiana przepisów k.p.c. wprowadzona tą ustawą obowiązuje od pół roku. MS ma nadzieję, że będzie wkrótce mógł przedstawić informacje statystyczne pokazujące funkcjonowanie rozwiązań z nowej ustawy w praktyce.

Pełnomocnik poinformował, że MSZ przygotował aktualizację raportu z wykonywania przedmiotowej grupy spraw, który uwzględnia wejście w życie ww. ustawy, wyrażając nadzieję, że informacje w nim zawarte będą wystarczające do uznania tej grupy spraw za wykonane, ewentualnie, że jedynym elementem, który pozostanie do przedstawienia w przyszłości, będą dane statystyczne.

- Informacja nt. wykonywania wyroku **Mariusz Lewandowski p. Polsce** (skarga nr 66484/09) w związku z nowym wyrokiem ETPCz, stwierdzającym podobne naruszenie, **Słomka p. Polsce** (skarga nr 68924/12) – referuje: **Ministerstwo Sprawiedliwości**;

Przedstawiciel MS przedstawił krótki opis sprawy oraz dotychczasowe działania MS, mające na celu wykonanie wyroku.

Sprawa dotyczyła naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji (prawo do rozpatrzenia sprawy przez bezstronny sąd) z uwagi na nałożenie na skarżącego kary porządkowej za obrazę sądu w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej na maksymalny okres 28 dni przez ten sam skład orzekający, który był przedmiotem krytyki i bez możliwości przedstawienia przez skarżącego swoich argumentów. Trybunał uznał za dopuszczalny również zarzut skarżącego co do niezgodnego z prawem naruszenia prawa do swobody wypowiedzi, ale nie uznał za konieczne odrębne rozpatrywanie tego zarzutu.

W ramach wewnętrznych procedur Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka MS (dalej DWMPC MS) zwracał się do Departamentu Legislacyjnego MS (dalej DL MS) proponując zmiany mające na celu wykonanie wyroku poprzez uchylenie karania za obrazę sądu na piśmie czy odroczenie wykonania nałożonej kary do czasu rozpoznania zażalenia. Propozycje nie spotkały się z akceptacją DL MS.

Ponadto DWMPC MS rozesłał do wszystkich sądów apelacyjnych przetłumaczony wyrok w sprawie Lewandowski oraz dwa wyroki SN, zgodnie z którymi nie jest możliwe nałożenie, na podstawie art. 49 ustawy o ustroju sądów powszechnych, kary porządkowej za obrazę sądu na piśmie. Ponadto przeprowadzona kwerenda za lata 2014-2016, dotycząca stosowanych kar

porządkowych, wykazała, że na 97 przypadków zastosowania kary pozbawienia wolności złożono 17 zażaleń, z których 6 zostało uwzględnionych. W 2 przypadkach zażalenie było rozpoznane po wykonaniu kary.

Przeprowadzono również analizę rozwiązań w tym zakresie obowiązujących w innych krajach RE: Niemcy, Belgia, Czechy, Malta, Rumunia. W Niemczech istnieje rozwiązanie podobne do PL, w Rumunii przyjęto rozwiązanie sędziego dyżurnego.

DWMPC MS ponownie zwracał się do innej właściwej komórki organizacyjnej MS o rozważenie możliwości zmian obowiązujących przepisów: uchylenie możliwości pozbawienia wolności czy skrócenie okresu rozpoznania zażalenie - również takie rozwiązania nie zostały zaakceptowane.

W czerwcu 2017 r. DWMPC MS przygotował uzupełnienie raportu z wykonania wyroku wskazując, że przyjęte środki generalne są wystarczające do wykonania wyroku w sprawie. Mając na uwadze liczbę naruszeń, zmiana obowiązującego prawa byłaby środkiem nieadekwatnym.

W dniu 6 grudnia 2018 r. Trybunał wydał podobny wyrok w sprawie *Słomka p. Polsce* (ostateczny w dniu 6 marca 2019 r.), w której stwierdził naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji oraz art. 10 Konwencji.

W ramach działań, mających na celu wykonanie wyroku, wyrok przetłumaczono na język polski, umieszczono w aktualnościach na stronie MS oraz w newsletterze, oraz przesłano pisma upowszechniające do właściwych sądów powszechnych.

Pełnomocnik poinformował zebranych, że w sprawie Lewandowski zostało przekazane pismo do MS w sprawie uwag Departamentu Wykonywania Wyroków w Sekretariacie RE. Zdaniem DWW głównym problemem w ww. sprawach jest kwestia bezstronności sędziego, decydującego o zastosowaniu kary porządkowej, oraz niesuspensywny charakter zażalenia na decyzję w sprawie nałożenia kary porządkowej. MSZ planuje przygotować i przesłać do Rady Europy zaktualizowany raport w sprawie *Mariusz Lewandowski* w pierwszej połowie br. Natomiast termin na przedstawienie planu działań w sprawie *Słomka* przypada we wrześniu 2019 r.

Zastępca Pełnomocnika ds. koordynacji wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka podkreśliła, że jest to jeden ze starych wyroków Trybunału będący w nadzorze Komitetu Ministrów RE. DWW nadal nie jest przekonany, że kwestia nakładania kar porządkowych za obrazę sądu jest odpowiednio uregulowana w prawie krajowym. W 2019 r. planowana jest wizyta przedstawicieli DWW w PL, więc ta sprawa prawdopodobnie będzie również przedmiotem ich zainteresowania.

- Informacja nt. postępu w realizacji wyroku ws. ***Potomska i Potomski p. Polsce*** (skarga nr 33949/05), w zakresie przeprowadzenia nowelizacji *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz wykonania środków indywidualnych – referuje: **Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego** (dalej: MKiDN).

Pełnomocnik poinformował, że sprawa dotyczy naruszenia prawa własności skarżących z powodu braku możliwości uzyskania przez nich wyłączenia za adekwatnym odszkodowaniem należącej do nich działki, na której znajduje się cmentarz żydowski wpisany do rejestru zabytków. W celu wykonania wyroku należy, w ramach środków indywidualnych, wykupić od skarżących sporną działkę, natomiast w przedmiocie środków generalnych procedowana jest w MKiDN kompleksowa nowelizacja przepisów o ochronie zabytków. Z informacji przedstawianych przez przedstawiciela MKiDN na poprzednich posiedzeniach Zespołu wynika, że wystąpiły problemy z wykupem działki na poziomie samorządu, i że MKiDN współpracuje z MSWiA celem wyjaśnienia tych problemów. MSZ przygotował aktualizację planu działań w sprawie wykonania wyroku *Potomska i Potomski* na podstawie informacji otrzymanych z MKiDN i prześle ją do Rady Europy w najbliższym czasie.

W kwestii środków indywidualnych przedstawiciel MKiDN poinformował, że starosta powiatu sławieńskiego zaakceptował swoją rolę w sprawie. Starosta przystąpił do procedury odkupu nieruchomości do zasobu Skarbu Państwa. Uzyskał w tym zakresie zgodę wojewody zachodniopomorskiego. Zostały zabezpieczone środki finansowe na ten cel, został również przeprowadzony operat szacunkowy oraz złożono propozycję skarżącym. Od kilku tygodni starosta oczekuje na odpowiedź skarżących. MKiDN pozostaje w kontakcie ze starostą i jest na bieżąco informane w sprawie.

IV. Informacja na temat działań podejmowanych przez resorty w celu upowszechniania standardów Trybunału.

Informacje w sprawie przedstawił przedstawiciel Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej MRiRW). MRiRW wystosowało list do kilku instytucji: Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa z prośbą o przeprowadzenie szkoleń dla pracowników z zakresu Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz poproszono o umieszczenie odnośnika do zakładki o prawach człowieka na stronie internetowej MS. W odpowiedzi ARiMR poinformowała, że wprowadzi szkolenie e-learningowe z zakresu Konwencji (dla 11.700 osób), KRUS podjął współpracę z Helsińską Fundacją Praw Człowieka oraz przeprowadzi szkolenie dla pracowników centrali oraz oddziału warszawskiego, a KOWR umieści szkolenie tego typu w intranecie dla zainteresowanych pracowników. W II połowie 2019 r. zostanie dokonana ocena tych szkoleń i MRiRW wybierze model szkolenia dla pracowników. W szkołach rolniczych w przyszłym roku wprowadzone będą szkolenia z tego zakresu – takie szkolenie będzie jednym z elementów oceny dyrektora szkoły.

V. Pozostałe informacje i ogłoszenia.

Pełnomocnik poinformował, że w minionym tygodniu (11-15 marca 2019 r.) miała miejsce pierwsza oficjalna wizyta krajowa nowej Komisarz Praw Człowieka Rady Europy, pani Dunji Mijatović. Głównymi tematami rozmów były reforma wymiaru sprawiedliwości oraz prawa kobiet. Pani Komisarz spotkała się z przedstawicielami strony rządowej, Prezydenta RP oraz z Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Rzecznikiem Praw Dziecka, I Prezes Sądu Najwyższego, a także z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego. Po wizycie krajowej zostanie przygotowany przez Komisarz raport, który jeszcze przed oficjalną publikacją będzie przekazany stronie rządowej i będzie można odnieść się do zapisów w nim zawartych.

Pełnomocnik poinformował również, że jesienią 2019 r. planowane jest zorganizowanie kolejnej edycji Seminarium Warszawskiego. W tym roku proponuje się, aby tematyka seminarium dotyczyła szeroko pojętych praw dzieci (w związku m.in. z 30-tą rocznicą przyjęcia Konwencji o Prawach Dziecka). Jednocześnie Pełnomocnik zachęcił zebranych do zgłaszania propozycji, co mogłoby/powinno znaleźć się w programie tegorocznego seminarium.

W dalszej kolejności Zastępca Pełnomocnika przedstawiła informację na temat prac Komitetu Sterującego Rady Europy ds. praw człowieka (CDDH) w zakresie zaleceń dotyczących społeczeństwa obywatelskiego. Wskazała w szczególności na dokumenty wypracowane przez Grupę Redakcyjną Rady Europy ds. społeczeństwa obywatelskiego oraz krajowych instytucji praw człowieka (CDDH-INST). Przypomniała, że w listopadzie 2018 r. Komitet Ministrów RE przyjął Zalecenie CM/Rec(2018)11 dla państw członkowskich dotyczące potrzeby wzmocnienia ochrony i promocji przestrzeni dla społeczeństwa obywatelskiego w Europie, którego tekst opracowany został przez ww. Grupę Redakcyjną. Poinformowała, że w ramach MSZ tekst Zalecenia został przetłumaczony i zostanie upowszechniony m.in. poprzez przekazanie członkom Zespołu. Zwróciła także uwagę na klauzulę przeglądową, zawartą w Zaleceniu, nakazującą dokonanie przeglądu implementacji tego dokumentu pięć lat po jego przyjęciu. Przekazała także informację o opracowaniu przez CDDH-INST w

marcu 2019 r. projektu Zrewidowanego Zalecenia nr R(85)13 w sprawie instytucji ombudsmana. Projekt ten zostanie przedłożony CDDH do przyjęcia na 91. posiedzeniu w czerwcu 2019 r., prawdopodobnie w brzmieniu uwzględniającym poprawkę zgłoszoną przez Biuro Komisarza Praw Człowieka Rady Europy już po zakończeniu posiedzenia Grupy Redakcyjnej. Projekt Zrewidowanego Zalecenia także zawiera klauzulę przeglądową. W kolejnym kroku CDDH-INST przystąpi do prac nad aktualizacją Zalecenia nr R(97)14 w sprawie ustanowienia niezależnych krajowych instytucji promocji i ochrony praw człowieka (NHRI). W zależności od możliwości budżetowych Rady Europy, prace będą miały miejsce w drugiej połowie 2019 r. lub w pierwszej połowie 2020 r.

Jan Sobczak

Przewodniczący Zespołu

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych

Załącznik:

Lista uczestników posiedzenia w dniu 21 marca 2019 r.

**Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
w dniu 21 marca 2019 r., budynek MSZ, ul. A. Krywultra 2, sala nr 16 (parter) godz. 09.00**

Przewodniczący posiedzenia Zespołu	Jan Sobczak
MSZ DPOPC	Marta Kaczmarska Anita Janusz Agata Rogalska-Piechota
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Łukasz Czwojda - Departament Ochrony Zabytków
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Ernest Nasternak , Departament Spraw Społecznych i Oświaty Rolniczej
Ministerstwo Sportu i Turystyki	Tomasz Bieniek , Departament Prawny Paweł Pachol , Biuro Dyrektora Generalnego
Ministerstwo Sprawiedliwości	Krzysztof Masło , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka Urszula Szafrąńska , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka Paweł Szponar , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Joanna Sosnowska , Departament Analiz i Polityki Migracyjnej, Marek Stodolny , Departament Analiz i Polityki Migracyjnej,
Ministerstwo Środowiska	Michał Kobylński , Departament Prawny
Ministerstwo Zdrowia	Grzegorz Bogusz , Departament Współpracy Międzynarodowej,
Rzecznik Praw Obywatelskich	Katarzyna Łakomicz , Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich,
Rządowe Centrum Legislacji	Piotr Ołdak , Departament Prawny i Postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym Natalia Cabaj , Departament Prawny i Postępowania

	przed Trybunałem Konstytucyjnym
Naczelny Sąd Administracyjny	Anna Chmielarz - Grochal , Biuro Orzecznictwa
Prokuratura Krajowa	Magdalena Beroud-Korowajczyk , Biuro Współpracy Międzynarodowej
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Aleksandra Wrochna , Departament Prawny Maciej Szmit , Departament Służby Cywilnej Jakub Cygan , Departament Bezpieczeństwa narodowego
Kancelaria Senatu	Elżbieta Owczarek , Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
Sąd Najwyższy	Arkadiusz Lach , Biuro Studiów i Analiz
Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii	Magdalena Wydra-Golińska , Departament Prawny
Urząd do Spraw Cudzoziemców	Radosław Wróbel , Biuro Szefa Urzędu
Biuro Rzecznika Praw Dziecka	Agata Jasztal , Departament Prawny Barbara Moczydłowska , Zespół Spraw Międzynarodowych i Konstytucyjnych
Krajowa Rada Sądownictwa	Jędrzej Kondek , członek Rady
Centralny Zarząd Służby Więziennej	Michał Zoń , Biuro Prawne
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	Roman Sławeta , Departament Nauki

Warszawa, dnia 9 lipca 2019 r.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
do spraw postępowań przed Europejskim
Trybunałem Praw Człowieka

elektronicznie do członków Zespołu

SPRAWOZDANIE

z posiedzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw człowieka, które odbyło się w dniu 12 czerwca 2019 r.

W dniu 12 czerwca 2019 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw człowieka (dalej: Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. z późniejszymi zmianami.

I. Otwarcie posiedzenia, wprowadzenie Przewodniczącego Zespołu

Posiedzenie otworzył Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, który przewodniczył spotkaniu (dalej: Przewodniczący, Pełnomocnik).

Pełnomocnik poinformował zebranych o zmianach organizacyjnych w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, obejmujących urząd Pełnomocnika i zapewnił, że zakres działań w zakresie reprezentacji Polski przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej: Trybunał, ETPCz) pozostaje w nowej strukturze bez zmian.

Następnie Pełnomocnik powitał uczestniczących w posiedzeniu gości z Biura Prokuratury Autonomicznej Republiki Krymu, z siedzibą w Kijowie, którzy przyjechali na wizytę studyjną, poświęconą zagadnieniom współpracy i komunikacji z Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. Pełnomocnik poinformował, że celem ich wizyty było poznanie polskiego systemu współpracy i komunikowania się z Trybunałem oraz sposobu zorganizowania współpracy wewnątrz administracji rządowej przy wypracowywaniu stanowisk przed Trybunałem i Komitetem Ministrów – czego najlepszym przykładem jest właśnie Zespół ds. ETPCz. Oprócz uczestnictwa w posiedzeniu Zespołu i spotkań z Pełnomocnikiem i jego zastępczyniami, członkowie delegacji odbyli spotkania z przedstawicielami Ministerstwa Sprawiedliwości i Prokuratury Krajowej. Wizyta została zorganizowana i sfinansowana przez instrument TAIX (Technical Assistance and Information Exchange) w Komisji Europejskiej, we współpracy z MSZ.

W dalszej kolejności Pełnomocnik poinformował członków Zespołu o wydaniu przez Trybunał od początku 2019 r. (do dnia 12 czerwca 2019 r.) 5 wyroków w sprawach polskich, z których w czterech zostało stwierdzone naruszenie co najmniej jednego przepisu Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (dalej: Konwencja), zaś w jednym Trybunał stwierdził brak naruszenia, a także wydaniu 31 decyzji. Wspomniane wyżej wyroki to *Adamkowski p. Polsce*, *Kunert p. Polsce* (podobne sprawy dot. dostępu do sądu, w pierwszej stwierdzone zostało naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji, w drugiej Trybunał nie dopatrywał się naruszenia), *Ziaja p. Polsce* i *Tyrka p. Polsce* (naruszenie art. 6 ust. 1, sprawy dot. przewlekłości postępowania) oraz *Kanciał p. Polsce* (naruszenie art. 3 z uwagi na użycie siły przez CBS podczas zatrzymania i nieprzeprowadzenie skutecznego śledztwa w tym przedmiocie).

Pełnomocnik poinformował także, że 3 z wymienionych wyżej orzeczeń znajdują się na agendzie dzisiejszego posiedzenia (tj. wyroki w sprawach *Adamkowski*, *Kunert* i *Kanciał*).

Zastępca Pełnomocnika MSZ ds. koordynacji wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przedstawiła członkom Zespołu przebieg ostatniego posiedzenia Komitetu Ministrów RE poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPCz (4-6 czerwca 2019 r.). W agendzie posiedzenia znajdowała się m.in. grupa spraw polskich *Al Nashiri p. Polsce*, w której odbyła się debata i została przyjęta decyzja (więcej informacji nt. przedmiotowej decyzji zostało przedstawionych w punkcie III agendy niniejszego sprawozdania). Członkowie Zespołu zostali także poinformowani o wybranych sprawach innych państw, które były przedmiotem badania Komitetu Ministrów.

II. Informacja nt. wyroku Wielkiej Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka ws. *Mammadov p. Azerbejdżanowi*, wydanego w tzw. *infringement procedure* na podstawie art. 46 ust. 4 Konwencji

Punkt zreferowała Zastępca Pełnomocnika MSZ ds. koordynacji wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Poinformowała, że w dniu 29 maja 2019 r. opublikowany został pierwszy w historii wyrok Trybunału wydany w ramach procedury o niewykonanie wyroku Trybunału (tzw. *infringement procedure*), przewidzianej w art. 46 ust. 4 Konwencji. W wyroku tym Trybunał stwierdził, że Azerbejdżan nie wywiązał się ze swojego zobowiązania do przestrzegania wyroków, wynikającego z art. 46 ust. 1 Konwencji, i nie wykonał wyroku wydanego w sprawie *Mammadov p. Azerbejdżanowi* w dniu 22 maja 2014 r., stwierdzającego, że skarżący, znany działacz opozycji politycznej, został aresztowany bez żadnych wiarygodnych podejrzeń, że popełnił przestępstwo, a prawdziwą przyczyną jego aresztowania i osądzenia była chęć ukarania za działalność krytyczną wobec rządu. W procesie wykonywania tego wyroku, Komitet Ministrów, działając w ramach swojej funkcji nadzorczej nad wykonywaniem orzeczeń Trybunału, wielokrotnie wzywał Azerbejdżan do natychmiastowego i bezwarunkowego uwolnienia skarżącego. Władze azerskie nie podjęły jednak jakichkolwiek działań w tym kierunku. W związku z powyższym Komitet Ministrów doszedł do wniosku, że przez niezapewnienie natychmiastowego i bezwarunkowego zwolnienia skarżącego Azerbejdżan odmawia wykonania wyroku Trybunału i zdecydował się na zastosowanie po raz pierwszy tzw. *infringement procedure*, przewidzianej w art. 46 ust. 4 Konwencji. W dniu 5 grudnia 2017 r. Komitet Ministrów przyjął rezolucję tymczasową, kierującą sprawę do Trybunału z prośbą o stwierdzenie, czy Azerbejdżan wykonał swoje zobowiązania wynikające z wyroku ws. *Mammadov*.

W wyroku z dnia 1 kwietnia 2019 r., wydanym na podstawie art. 46 ust. 4 Konwencji, Trybunał uznał, że Azerbejdżan podjął jedynie ograniczone kroki w celu wykonania wyroku, a decyzje władz azerskich (warunkowe zwolnienie skarżącego, następnie zmniejszenie mu wymiaru kary), wydane przez już po wszczęciu przez KM procedury o niewykonanie wyroku Trybunału, nie zapewniły skarżącemu zadośćuczynienia ponieważ podtrzymały wyrok skazujący, który w świetle wyroków Trybunału oparty był na nadużyciach. Przypominał, że proces wykonywania wyroków powinien uwzględniać dobrą wiarę zobowiązanego państwa, w szczególności w sytuacji stwierdzenia naruszenia art. 18 Konwencji, a także odbywać się w sposób zgodny z „wnioskami i duchem” wyroku. Mając powyższe na uwadze Trybunał uznał, że ograniczone kroki podjęte przez władze azerskie nie pozwoliły na uznanie, że działały one w „dobrej wierze” lub w sposób zgodny z „wnioskami i duchem” orzeczenia Trybunału, albo w sposób, który by zapewnił praktyczną i skuteczną ochronę naruszonych praw skarżącego.

Do wyroku została dołączona wspólna opinia zbieżna 7 sędziów oraz dalsze 2 indywidualne opinie zbieżne. W opiniach tych sędziowie, dochodząc do tej samej konkluzji co większość, dokonali odmiennej interpretacji wyroku Trybunału z 2014 r. ws. *Mammadov*, a także przedstawili krytyczną ocenę zakresu kompetencji KM wobec spraw znajdujących się w procesie wykonywania, w których jednocześnie toczy się postępowanie sądowe w kraju lub przed Trybunałem.

Zastępca Pełnomocnika podkreśliła, że zgodnie z art. 46 ust. 5 Konwencji Trybunał, po stwierdzeniu, że miało miejsce naruszenie art. 46 ust. 1 Konwencji, przekazuje sprawę z powrotem do Komitetu w celu rozważenia środków, jakie należy teraz podjąć w celu wykonania wyroku. Ważny w tym zakresie jest fakt podzielenia przez Wielką Izbę Trybunału konkluzji Komitetu Ministrów ws. wykonywania wyroku *Mammadov*, co umacnia pozycję Komitetu względem państwa odmawiającego wykonania wyroku. Zastępca Pełnomocnika zwróciła także uwagę, że obecnie w procesie wykonywania wyroków Trybunału pod nadzorem Komitetu Ministrów znajduje się kolejny wyrok w sprawie skarżącego - *Mammadov p. Azerbejdżanowi (Nr 2)* z dnia 16 listopada 2017 r., a także cztery inne orzeczenia dotyczące 7 azerskich działaczy i obrońców praw człowieka, w których stwierdzone zostało m.in. naruszenie art. 18 Konwencji, tworzące wspólną grupę spraw.

Pełnomocnik zwrócił uwagę na ciekawą kwestię płynącą z wyroku Wielkiej Izby, a mianowicie zwiększenie interakcji pomiędzy Komitetem Ministrów a Trybunałem. Do tej pory Trybunał stał bowiem na stanowisku, że nie jest upoważniony do formułowania działań, które mają zmierzać do realizacji wyroku. Może to stanowić rozszerzenie kognicji Trybunału.

Przedstawiciel Ministerstwa Środowiska zadał pytanie, jakie przesłanki zadecydowały o tym, że to sprawa Ilgara Mammadova została ponownie skierowana do Trybunału na podstawie procedury z art. 46 ust. 4 Konwencji i czy grozi to którejkolwiek z polskich spraw, znajdujących się w nadzorze Komitetu Ministrów. Zastępca Pełnomocnika podkreśliła, że w sprawie *Mammadov p. Azerbejdżanowi* znaczenie miały przede wszystkim szczególnie niekorzystna indywidualna sytuacja skarżącego, nadużycie władzy i prawa przez Azerbejdżan (instrumentalne użycie prawa w celu zamknięcia znanego opozycjonisty i obrońcy praw człowieka) oraz postawa władz azerskich, które uporczywie niewykonywały wyroku. W przypadku spraw polskich nie wydaje się, aby taka procedura została zastosowana ze względu na dobrą wolę władz polskich do wykonania każdego wyroku, podejmowania starań w celu ich realizacji i prowadzenia stałego dialogu z Komitetem Ministrów.

III. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń Trybunału

- **Informacja nt. postępu w realizacji wyroku ws. *Potomska i Potomski p. Polsce* (skarga nr 33949/05) w zakresie wykonania środków indywidualnych**

– referuje: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Pełnomocnik przypomniał, że sprawa dotyczy naruszenia prawa własności skarżących z powodu braku możliwości uzyskania przez nich wyłączenia za adekwatnym odszkodowaniem należącej do nich działki, na której znajduje się cmentarz żydowski wpisany do rejestru zabytków. W celu wykonania wyroku należy, w ramach środków indywidualnych, wykupić od skarżących sporną działkę, natomiast w przedmiocie środków generalnych procedowana jest w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej: MKiDN) kompleksowa nowelizacja przepisów o ochronie zabytków.

Przedstawiciel MKiDN poinformował o pozytywnym rozwiązaniu problemu wykupu działki skarżących od Skarbu Państwa. W dniu posiedzenia Zespołu (12 czerwca 2019 r.) został podpisany przez starostę powiatu sławieńskiego, działającego w imieniu Skarbu Państwa, oraz przedstawicieli skarżących, akt notarialny sprzedaży działki.

- **Informacja nt. wykonywania grupy wyroków *Al Nashiri p. Polsce* (skarga nr 28761/11)**

– referuje: Ministerstwo Spraw Zagranicznych oraz Prokuratura Krajowa

Pełnomocnik poinformował, że sprawy *Al Nashiri p. Polsce* oraz *Abu Zubaydah p. Polsce* były przedmiotem badania przez Komitet Ministrów na posiedzeniu w dniach 4-6 czerwca 2019 r. Na tym

samym posiedzeniu dyskutowane były także sprawy *Al Nashiri p. Rumunii* oraz *Abu Zubaydah p. Litwie*, dotyczące tych samych skarżących. W sprawie miała miejsce debata na forum Komitetu Ministrów i przyjęta została decyzja.

Odnosząc się do treści decyzji Pełnomocnik zwrócił uwagę, że większość nowych elementów wynika z dążenia Komitetu Ministrów do jak największego ujednoczenia tekstów decyzji, przyjmowanych w sprawach polskich oraz w sprawie litewskiej i rumuńskiej. Identyczny lub bardzo zbliżone w brzmieniu jest punkt wstępny wszystkich trzech decyzji, informujący o przedmiocie spraw, parafrazujący język użyty w wyrokach Trybunału, punkty odnoszące się do braku współpracy ze strony USA i zawierające apel do Sekretarza Generalnego Rady Europy o przekazanie przyjętych decyzji Stałemu Obserwatorowi USA przy RE oraz punkty odnoszące się do środków generalnych, mówiące o konieczności wysłania wyraźnego sygnału o braku tolerancji dla tortur i innych naruszeń praw człowieka i zapraszające do poinformowania, w jaki sposób władze zamierzają uznać swoją rolę w stwierdzonych przez Trybunał naruszeniach, a także podkreślające konieczność ustalenia prawdy i zapewnienia, że jakakolwiek przyszła współpraca międzynarodowa będzie zgodna ze zobowiązaniami prawnoczwolniczymi wynikającymi z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Oprócz powyższych sformułowań, wspólnych dla Polski, Litwy i Rumunii, w decyzji zawarte są również odniesienia do konieczności ponowienia przez Polskę działań na rzecz uzyskania od rządu Stanów Zjednoczonych gwarancji dyplomatycznych dla skarżących. Decyzja zawiera też ocenę krajowego śledztwa ws. więzień CIA, prowadzonego przez Prokuraturę Regionalną w Krakowie, powtarzając zasadniczo wcześniejsze uwagi (zaniepokojenie brakiem postępów, długi czas trwania). Powtórzono zostało także wezwanie do innego członka RE do udzielenia Polsce pomocy prawnej. Decyzja zachęca również do rozważenia ujawnienia „wybranych elementów informacji” nt. planowanych czynności i ram czasowych śledztwa, albo chociaż przekazania ich Komitetowi w formie zastrzeżonej. Ponadto decyzja pozytywnie odnotowuje rozszerzenie zakresu przedmiotowego śledztwa o czyny opisane w art. 123 § 2 Kodeksu karnego, a tym samym objęcie nim *expressis verbis* zbrodni tortur, jak również zapewnienie władz o braku ryzyka przedawnienia przestępstw objętych śledztwem. Decyzja nakreśla władzom polskim termin na przedstawienie nowych konkretnych informacji do grudnia 2019 r., zapowiadając podjęcie kroków w celu przygotowania rezolucji tymczasowej w przypadku braku takich informacji.

W nawiązaniu do śledztwa krajowego ws. więzień CIA, będącego przedmiotem szczególnego zainteresowania Komitetu Ministrów, informacje na temat jego przebiegu zaprezentowała przedstawicielka Prokuratury Krajowej (PK). Poinformowała, że śledztwo w sprawie zostało przedłużone do 11 sierpnia 2019 r. oraz że ze względu na oznaczenie materiałów śledztwa klauzulą „tajne” i „ściśle tajne”, brak jest możliwości przekazania Komitetowi Ministrów tzw. mapy drogowej śledztwa (planowanych czynności wraz z kalendarium). Zwróciła także uwagę na brak możliwości uzyskania pomocy prawnej od USA oraz na sięgnięcie przez śledczych w odpowiedzi na te trudności po alternatywne metody uzyskania informacji nt. funkcjonowania tajnych ośrodków CIA (m.in. wykorzystanie dowodowe amerykańskiej publikacji, zawierającej relację jednej z osób współpracujących z CIA na temat stosowania tzw. wzmocnionych technik przesłuchań). Do takiego poszukiwania alternatywnych metod, pozwalających na obejście braku współpracy ze strony USA, zachęcał Komitet Ministrów we wcześniejszej decyzji w grupie spraw *Al Nashiri p. Polsce*. Dodatkowo przedstawicielka PK poinformowała o rozszerzeniu zakresu przedmiotowego śledztwa o czyny opisane w art. 123 § 2 Kodeksu karnego, które zostało dokonane w wyniku analizy treści uzupełniającej opinii biegłych z zakresu prawa międzynarodowego publicznego. Z przedmiotową opinią zapoznali się pełnomocnicy stron postępowania, także w części objętej klauzulą „ściśle tajne”, i nie zgłosili w odniesieniu do niej wniosków dowodowych. Przedstawicielka PK zapewniła, że pomimo długotrwałości śledztwa, nie istnieje ryzyko przedawnienia czynów nim objętych.

- **Informacja nt. wykonywania wyroku *Kaniał p. Polsce* (skarga nr 37023/13)**

- **referuje: Ministerstwo Sprawiedliwości oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji**

Pełnomocnik poinformował, że w wyroku z dnia 23 maja 2019 r. w sprawie *Kaniał p. Polsce* Trybunał stwierdził naruszenie art. 3 Konwencji w aspekcie materialnym z powodu nieludzkiego lub poniżającego traktowania w związku z zatrzymaniem skarżącego przez CBS, podczas którego użyte zostały środki przymusu bezpośredniego (w tym paralizator), a także naruszenie art. 3 w aspekcie proceduralnym z uwagi na brak skutecznego śledztwa w ww. sprawie.

Przedstawiciel Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (dalej: MSWiA) zwrócił uwagę, że wyrok w sprawie *Kaniał* jest nowy, w związku z czym jego treść jest obecnie analizowana pod kątem zasadności złożenia wniosku o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby Trybunału. Przedstawiciel MSWiA uzgodnił także z przedstawicielem Ministerstwa Sprawiedliwości (dalej: MS) kwestię tłumaczenia wyroku na język polski – zostanie ono dokonane przez MS.

Przedstawicielka Komendy Głównej Policji (dalej: KGP) zaprezentowała działania, które zostały podjęte przez Policję już po zamknięciu nadzoru nad wykonywaniem wyroków w grupie *Dzwonkowski* w 2016 r. i które po uprawomocnieniu się wyroku w sprawie *Kaniał* mogłyby wyczerpać zobowiązania z niego wynikające w zakresie środków generalnych. Obecnie realizowany jest plan działań edukacyjnych na lata 2019-2020, przeznaczony dla całej formacji, nie tylko pełnomocników ds. praw człowieka. W planie zawarte są konkretne działania, dotyczące zagadnienia tortur i nieludzkiego traktowania, odniesienie się do zmowy milczenia a także do działań postincydentalnych. Ponadto, w 2018 r. ruszył program szkolenia we wszystkich komendach policji w zakresie przeciwdziałania stosowaniu tortur. W odniesieniu do działalności szkoleniowej KGP podała, że w 2018 r. zorganizowano 7 szkoleń, w ramach których przeszkolono 380 policjantów, w tym zarząd CBS-P w Gdańsku (miejsce zdarzeń w sprawie *Kaniał*).

Odnosnie do użycia paralizatorów KGP przygotowała w lipcu 2017 r. informację nt. zasad użycia paralizatorów, która została przesłana do wszystkich jednostek organizacyjnych Policji. Wprowadzono narzędzie, zgodnie z którym KGP, Biuro Prewencji KGP oraz Biuro Kontroli KGP muszą być informowane o wszelkich zdarzeniach, które mogłyby wskazywać na potencjalne nieprawidłowości przy użyciu paralizatorów. W lipcu 2018 r. przygotowane zostały również wytyczne w tym zakresie.

W przedmiocie skutecznego śledztwa w sprawie pana Kaniała informacje przygotowuje PK.

Przedstawiciel Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich (dalej: BRPO) podziękował za informacje przedstawione przez KGP i zauważył, że po niedawnych wydarzeniach, związanych ze sprawą pana Igora Stachowiaka, szczególnie widoczne jest jak ważny jest odpowiedni mechanizm prewencji nadużycia siły oraz odpowiednie szkolenie policjantów. Zauważył również, że z informacji przedstawionych przez KGP można wywnioskować, że czynią zadość rekomendacjom CPT po wizycie w Polsce w 2017 r. Dodatkowo inny przedstawiciel BRPO, odnosząc się do śledztwa ws. użycia siły wobec skarżącego w sprawie *Kaniał*, wskazał, że postępowanie to zostało umorzone. Trybunał natomiast wytknął władzom krajowym, że prokuratura oparła się wyłącznie na zeznaniach funkcjonariuszy, a nie dowodach w postaci opinii biegłego, co jest charakterystyczne dla polskich spraw. Dlatego też warto rozważyć wznowienie postępowania ws. skarżącego.

Na koniec podjęte zostały ustalenia w przedmiocie zorganizowania w najbliższym czasie posiedzenia grupy roboczej Zespołu z udziałem właściwych podmiotów (MSWiA, KGP, PK, MS, MSZ), w sprawie wyroku *Kaniał p. Polsce* w celu wypracowania decyzji w przedmiocie ewentualnego wniosku do Wielkiej Izby Trybunału oraz sposobu wykonania wyroku w przypadku uprawomocnienia.

- **Informacja nt. wykonywania wyroków dotyczących prawa dostępu do sądu – sprawy: Adamkowski p. Polsce (skarga nr 57814/12) oraz Parol p. Polsce (skarga nr 65379/13)**

– referuje: **Ministerstwo Sprawiedliwości**

Tytułem wstępu Pełnomocnik poinformował, że ww. sprawy są stosunkowo nowe w procedurze wykonywania – wyroki w nich zapadły w październiku 2018 r. i marcu 2019 r. Dodatkowo, w kwietniu 2019 r. zapadł wyrok w kolejnej sprawie dotyczącej tej samej kwestii, nie stwierdzający jednak naruszenia Konwencji (*Kunert p. Polsce*, skarga nr 8981/14). Sprawy te dotyczyły prawa dostępu do sądu, zagwarantowanego w art. 6 ust. 1 Konwencji, w związku z odrzuceniem przez sądy krajowe apelacji skarżących, będących osobami osadzonymi, z uwagi na wniesienie ich tylko w jednym egzemplarzu. W przedmiotowych sprawach Trybunał doszedł do różnych konkluzji, stwierdzając naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w sprawie *Adamkowski* oraz *Parol* i nie dopatrując się takiego naruszenia w sprawie *Kunert*. Dlatego wydaje się, że istotne dla wykonania spraw *Adamkowski* i *Parol* będą również konkluzje Trybunału ze sprawy, w której nie zostało stwierdzone naruszenie. Zasadne jest w związku z tym przetłumaczenie również wyroku w sprawie *Kunert*.

Przedstawiciel MS poinformował, że naruszenie Konwencji polegało na nieprawidłowym zastosowaniu przez sądy cywilne art. 5 i 327 § 2 k.p.c. poprzez niepoinformowanie w pouczeniach o liczbie niezbędnych odpisów. W ramach wykonania wyroków MS skupiło się na działaniach upowszechniających - wyroki w sprawie *Parol* i *Adamkowski* zostały przetłumaczone na język polski, a informacje o ich wydaniu zostały umieszczone w aktualnościach na stronie MS oraz w newsletterze rozsyłanym do sądów i prokuratur. Zostały również wysłane pisma do prezesów właściwych sądów, w których rozpatrywane były sprawy skarżących. Przekazano je także koordynatorom ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych. Dodatkowo problematyka ww. orzeczeń omawiana jest na szkoleniach dla sędziów, prowadzonych przez sędziów delegowanych do MS. W odpowiedzi na pytanie Pełnomocnika przedstawiciel MS potwierdził, że także wyrok w sprawie *Kunert* został przetłumaczony na język polski.

Przedstawiciel BRPO wyraził wątpliwości, czy istota naruszenia w tych sprawach polegała wyłącznie na błędnym pouczeniu i jedynie działania upowszechniające są wystarczające, czy raczej nie należy bardziej uwrażliwić sądy na mniej formalistyczne podchodzenie do takich spraw. Podkreślił, że w obu przegranych sprawach skarżący podjęli działania w celu naprawienia swojego błędu, zatem zasadne jest pytanie o możliwość sanowania tego typu sytuacji - poprzez interwencję ustawodawcy czy też praktykę.

Przedstawiciel Krajowej Rady Sądownictwa (dalej: KRS) odnosząc się do łagodzenia wymogów formalnych zauważył, że jest to kwestia wrażliwości sędziów, ale też, że standardy formalizmu powinny być takie same dla wszystkich – tym bardziej, że w kwestii uzupełnienia odpisów sąd zawsze poucza. Należy także odróżnić braki formalne, uniemożliwiające nadanie biegu pismu, od takich, które tego nie wstrzymują (wtedy formalizm może być większy). W ocenie przedstawiciela KRS można by jednak pomyśleć o ujednoczeniu treści pouczeń sądowych w podstawowych sytuacjach, dzięki czemu nie zależałyby one od praktyki poszczególnych sądów. Należy również uwrażliwiać sędziów, aby pouczenia były zrozumiałe dla stron – tutaj szczególnie ważne jest kształcenie ustawiczne sędziów oraz kształcenie aplikantów. Ewentualnie można byłoby rozważyć np. rozszerzenie przymusu radcowsko-adwokackiego w celu ochrony praw stron (profesjonalny pełnomocnik byłby sposobem na ograniczenie błędów).

Zastępca Pełnomocnika zwróciła uwagę na istnienie obiektywnego i subiektywnego aspektu omawianego problemu (treść pouczenia i działania strony w celu jego wykonania). We wszystkich trzech sprawach Trybunał stwierdził niedostateczny sposób informowania przez sądy o zasadach wnoszenia apelacji, natomiast w sprawie *Kunert* stwierdził brak naruszenia głównie z uwagi na otrzymanie przez skarżącego w trakcie trwania procesu krajowego ogólnej, ale jasnej informacji o konieczności wnoszenia wszystkich pism procesowych w dwóch kopiach.

W ocenie MS propozycja ujednoczenia pouczeń jest godna rozważenia, bo tak zrobiono już w postępowaniu karnym.

IV. Pozostałe informacje i ogłoszenia.

W trakcie spotkania przedstawiciel Departamentu Prawno-Traktatowego MSZ przedstawił zwięzłą informację nt. prac grupy redakcyjnej Komitetu Sterującego Praw Człowieka Rady Europy (CDDH) ds. miejsca Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w europejskim i międzynarodowym porządku prawnym (grupa DH-SYSC-II). Grupa, utworzona w marcu 2017 r., ma na celu opracowanie raportu stanowiącego merytoryczną podstawę dla dalszej dyskusji nad długookresową przyszłością europejskiego systemu ochrony praw człowieka w świetle jego interakcji z innymi gałęziami prawa międzynarodowego, innymi instrumentami ochrony praw człowieka oraz z porządkiem prawnym UE. Do tej pory przyjęte zostały projekty większości rozdziałów raportu, a zamknięcie prac grupy planowane jest na wrzesień 2019 r. Szczególne zainteresowanie państw biorących udział w pracach budzą kwestie pozaterytorialnego stosowania Konwencji oraz odpowiedzialności państw za naruszenia prawa międzynarodowego.

Jan Sobczak

Pełnomocnik
Przewodniczący Zespołu

Załącznik:

Lista uczestników posiedzenia w dniu 12 czerwca 2019 r.

**Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
w dniu 12 czerwca 2019 r., budynek MSZ, ul. A. Krywultra 2, sala nr 16 (parter) godz. 09.00**

Przewodniczący posiedzenia Zespołu	Jan Sobczak
MSZ DPT	Marta Kaczmarek Anita Janusz Przemysław Gumieła
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Łukasz Czwojda - Departament Ochrony Zabytków
Ministerstwo Sportu i Turystyki	Tomasz Bieniek , Departament Prawny
Ministerstwo Sprawiedliwości	Krzysztof Masło , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Barbara Chmielewska , Departament Analiz i Polityki Migracyjnej, Marek Stodolny , Departament Analiz i Polityki Migracyjnej,
Ministerstwo Środowiska	Michał Kobyliński , Departament Prawny
Ministerstwo Zdrowia	Karol Bogusz , Departament Współpracy Międzynarodowej, Małgorzata Załęcka , Departament Współpracy Międzynarodowej,
Rzecznik Praw Obywatelskich	Katarzyna Łakomicz , Zespół Prawa Konstytucyjnego, Międzynarodowego i Europejskiego Marcin Kusy , Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur Katarzyna Kopystyńska , Zespół ds. Wykonywania Kar Marcin Mrowicki , Zespół Prawa Karnego
Rządowe Centrum Legislacji	Natalia Cabaj , Departament Prawny i Postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym
Naczelny Sąd Administracyjny	

	Anna Kalisz , Biuro Orzecznictwa
Prokuratura Krajowa	Agnieszka Goździk , Departament Postępowań Przygotowawczych Magdalena Beroud-Korowajczyk , Biuro Współpracy Międzynarodowej
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Jakub Cygan , Departament Bezpieczeństwa Narodowego, Barbara Szyborska , Departament Społeczeństwa Obywatelskiego
Krajowa Rada Sądownictwa	Jędrzej Kondek , członek Rady
Komenda Główna Policji	Marta Krasuska , Gabinet Komendanta Głównego Policji
Ministerstwo Obrony Narodowej	Maria Demecka , Departament Wojskowych Spraw Zagranicznych
Prokuratura Generalna RP	Bartosz Soloch , Departament Prawa Międzynarodowego i Europejskiego
Biuro Prokuratury Autonomicznej Republiki Krymu	Viktorii Kovalchak , Zastępca dyrektora Departamentu Współpracy Międzynarodowej, Daryna Shyshman , Zastępca dyrektora Departamentu Reprezentacji Interesu Państwa przed Sądami, Borys Parashcuk , Zastępca dyrektora Departamentu Nadzoru nad Zgodnością Procedury Karnej z Prawami.

Warszawa, dnia 10 października 2019 r.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
do spraw postępowań przed Europejskim
Trybunałem Praw Człowieka

elektronicznie do członków Zespołu

SPRAWOZDANIE

z posiedzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw człowieka, które odbyło się w dniu 30 września 2019 r.

W dniu 30 września 2019 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw człowieka (dalej: Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r., z późniejszymi zmianami.

I. Otwarcie posiedzenia, wprowadzenie Przewodniczącego Zespołu

Posiedzenie otworzył Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej także jako: ETPCz lub Trybunał), który przewodniczył spotkaniu (dalej: Przewodniczący, Pełnomocnik).

Przewodniczący poinformował o wydaniu w formie publikacji książkowej *Raportu z wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę za 2018 r.* i zachęcił zebranych do zaopatrzenia się w bezpłatny egzemplarz.

II. Informacja o bieżącej działalności Pełnomocnika w przedmiocie wykonywania wyroków ETPCz

- Plany działań i raporty z wykonania wyroków przesyłane do Komitetu Ministrów Rady Europy oraz ogólne informacje dotyczące stanu wykonywania orzeczeń ETPCz w Polsce

Pełnomocnik poinformował, że od początku bieżącego roku do Komitetu Ministrów RE przekazanych zostało 27 planów działań, raportów z wykonania wyroku bądź aktualizacji tych dokumentów, a także 3 zaktualizowane informacje w sprawach. Na podstawie tych dokumentów zamknięto w tym roku nadzór nad wykonywaniem 9 wyroków.

Na dzień 30 września 2019 r. w procesie wykonywania pozostawały 102 sprawy, spośród których 30 to decyzje zatwierdzające ugody zawarte ze skarżącymi, a 72 to wyroki ETPCz. Największą grupą orzeczeń wymagających wykonania pozostają sprawy dotyczące przewlekłości postępowań administracyjnych lub sądowo-administracyjnych oraz sądowych (łącznie 32 sprawy). Od początku 2019 r. udało się zakończyć procedurę wykonywania w odniesieniu do 23 orzeczeń Trybunału (13 decyzji, 10 wyroków – dotyczących przewlekłego tymczasowego aresztu, nieadekwatnych warunków medycznych w więzieniu, niemożności przesłuchania świadka, którego zeznania były podstawą skazania, naruszenia zasady sądu ustanowionego ustawą, naruszenia zasady domniemania

niewinności, zasad odpowiedzialności za opublikowanie wywiadu bez autoryzacji oraz wyrok dotyczący prawa do zawarcia związku małżeńskiego w areszcie).

Komentując przedstawione wyżej dane, Przewodniczący zauważył, że obecnie w nadzorze KM RE nie ma już dużych grup spraw polskich, których zamknięcie powodowało znaczące zmniejszenie się ogólnej liczby spraw. W procedurze wykonywania znajdują się obecnie w większości pojedyncze sprawy o trudniejszej tematyce, których proces wykonania jest bardziej czasochłonny.

- Posiedzenie grupy roboczej poświęcone wyrokowi ETPCz w sprawie *Kanciat p. Polsce*

W dniu 11 lipca 2019 r. odbyło się posiedzenie grupy roboczej w sprawie wyroku *Kanciat p. Polsce* (wyrok z dnia 23 maja 2019 r.), w którym Trybunał stwierdził naruszenie art. 3 Konwencji w aspekcie materialnym z powodu nieludzkiego lub poniżającego traktowania w związku z zatrzymaniem skarżącego przez CBŚ-P (użycie środków przymusu bezpośredniego, w tym paralizatora) oraz naruszenie art. 3 Konwencji w aspekcie proceduralnym – z uwagi na brak skutecznego śledztwa w ww. sprawie. Celem posiedzenia grupy roboczej Zespołu, w którym wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Komendy Głównej Policji, Ministerstwa Sprawiedliwości i Prokuratury Krajowej, było omówienie zasadności złożenia wniosku o przekazanie sprawy do rozpatrzenia przez Wielką Izbę Trybunału oraz, przygotowując się na ewentualność uprawomocnienia się wyroku, wstępne ustalenie sposobu jego wykonania. Przewodniczący poinformował, że ostatecznie Polska nie wniosła o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby i wyrok w sprawie *Kanciat* uprawomocnił się w dniu 23 sierpnia 2019 r. Na posiedzeniu grupy roboczej wstępnie ustalono sposób procedowania nad przygotowaniem planu działania lub raportu z wykonania wyroku i wstępny zakres informacji, który powinien znaleźć się w tym dokumencie, w szczególności w odniesieniu do środków generalnych. W celu szczegółowego omówienia zakresu informacji, jakie powinny się znaleźć w takim dokumencie, na prośbę zainteresowanych instytucji, w najbliższym czasie zostanie zorganizowane kolejne posiedzenie grupy roboczej w sprawie wykonania wyroku *Kanciat*.

- Posiedzenie grupy roboczej poświęcone sprawom dotyczącym problemu przewlekłości postępowań administracyjnych i sądowno-administracyjnych, zawisłych przed ETPCz

W dniu 5 września 2019 r. odbyło się posiedzenie grupy roboczej Zespołu poświęcone omówieniu najważniejszych zagadnień związanych z wypracowaniem stanowiska Rządu w sprawach dotyczących przewlekłości postępowań administracyjnych zawisłych przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego. Celem spotkania było omówienie sposobu procedowania w nowo komunikowanych sprawach dotyczących przewlekłości postępowań administracyjnych, w szczególności w świetle dotychczasowego orzecznictwa Trybunału w sprawach polskich, w tym zeszłorocznego wyroku w sprawie *Wcisło i Cabaj*. Na posiedzeniu grupy roboczej przypomniano specyfikę spraw dotyczących przewlekłości postępowań administracyjnych i sądowno-administracyjnych (m.in. uznawanie, że postępowanie cywilne w rozumieniu Konwencji rozpoczyna się od momentu wdania się w spór przez strony – czyli odwołania się od wydanej decyzji administracyjnej, przy jednoczesnym uwzględnianiu całego okresu trwania postępowania administracyjnego i sądowno-administracyjnego przy ocenie długości postępowania), w tym kryteria oceny przewlekłości postępowania ugruntowane w orzecznictwie Trybunału. Omówiono też dostępne środki odwoławcze po nowelizacjach z ostatnich lat dotyczące zarówno postępowań przed sądami, jak i organami administracyjnymi.

- Komunikacje Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w sprawach: *Bistieva i inni p. Polsce*, *Burza p. Polsce*, *Rutkowski i inni p. Polsce*, *Adamkowski p. Polsce* oraz *Parol p. Polsce*, *Milka p. Polsce* oraz *Dejnek p. Polsce*.

Pełnomocnik poinformował o przedstawieniu w ostatnim czasie przez Helsińską Fundację Praw Człowieka 5 komunikacji na podstawie Reguły 9 ust. 2 Regulaminu Komitetu Ministrów w formacie ds. praw człowieka, zawierających jej uwagi i zalecenia w przedmiocie wykonywania wyroków w sprawach polskich. Na cztery z nich Rząd przedstawił już odpowiedź i komunikacje wraz z odpowiedziami zostały opublikowane na ogólnodostępnych stronach Komitetu Ministrów Rady Europy i bazy HUDOC-EXEC, natomiast odpowiedź do najnowszej z komunikacji jest w trakcie przygotowań. Wszystkie odpowiedzi zostały przygotowane w oparciu o informacje przesłane przez właściwe instytucje, tj. w większości przypadków przez Ministerstwo Sprawiedliwości, a w przypadku sprawy *Bistieva i inni p. Polsce* – także przez Komendę Główną Straży Granicznej oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. Przedmiotowe komunikacje dotyczyły następujących spraw:

- *Bistieva i inni p. Polsce* – w swojej komunikacji dotyczącej tego wyroku, Helsińska Fundacja Praw Człowieka przyznała, że po zmianach legislacyjnych wprowadzających do polskiego porządku prawnego środki alternatywne wobec detencji cudzoziemców są one stosowane, jednakże w sposób niewystarczający i nie zawsze w właściwy, w szczególności w odniesieniu do dzieci. Fundacja wskazała m.in. na brak właściwej analizy indywidualnej sytuacji małoletnich cudzoziemców przez sądy, rzadkie odwoływanie się przez sądy w swoich decyzjach do zasady dobra dziecka lub odwoływanie się w sposób bardzo ogólnikowy, opieranie się przez sądy w zakresie materiału dowodowego wyłącznie na dokumentach Straży Granicznej, bez wysłuchania małoletnich lub przeprowadzenia ich badań przez biegłych, oraz stosowanie maksymalnego okresu detencji małoletnich. Ponadto Fundacja zarekomendowała m.in. zorganizowanie szkoleń dla sędziów i funkcjonariuszy Straży Granicznej z zakresu właściwego stosowania w praktyce zasady dobra dziecka w kontekście decyzji o umieszczeniu cudzoziemców w strzeżonych ośrodkach, opracowanie i wdrożenie wytycznych w zakresie działań, jakie Straż Graniczna i sądy krajowe powinny podejmować w ramach badania dobra dziecka, opierające się na standardach praw człowieka i zaleceniach Komitetu Praw Dziecka, Fundacja przekazała też rekomendacje w zakresie materiału dowodowego i uzasadniania decyzji. W odpowiedzi na komunikację Rząd ustosunkował się do powyższych uwag. W szczególności zauważono, że właściwy organ (Straż Graniczna lub sąd krajowy) jest zobligowany do rozpatrzenia w pierwszej kolejności możliwości zastosowania środków alternatywnych wobec detencji i podkreślono, że w praktyce, w szczególności w przypadku rodzin z małoletnimi dziećmi, przy pierwszym zatrzymaniu takie środki są zazwyczaj stosowane. Również praktyka sądów stosujących i przedłużających cudzoziemcom wraz z małoletnimi dziećmi pobyt w ośrodkach, wskazuje, że sądy właściwie biorą pod uwagę dobro małoletniego dziecka. W odniesieniu do okresów detencji małoletnich, Rząd zwrócił uwagę, że decyzja o umieszczeniu cudzoziemca w ośrodku na maksymalny okres nie oznacza, że nie można tego pobytu skrócić i w rzeczywistości SG korzysta ze swojego uprawnienia do zwalniania wcześniej cudzoziemców, w tym małoletnich (w tym zakresie zostały też przedstawione dane statystyczne). Rząd przedstawił również szczegółowe statystyki dotyczące liczby małoletnich, wobec których zastosowano detencję administracyjną, zwracając uwagę, że dane te wskazują na tendencje spadkową, a także liczbę małoletnich cudzoziemców, wobec których zastosowano środki alternatywne. Właściwe organy krajowe wskazały też na prowadzone już działania szkoleniowe w zakresie tematyki dobra dziecka w postępowaniu oraz wyraziły swoją otwartość na wszelkie nowe działania w tym zakresie.

- *Burza p. Polsce* – w komunikacji dotyczącej tego wyroku, Fundacja powołała się na dane statystyczne wskazujące, zdaniem Fundacji, na sukcesywny wzrost liczby osób tymczasowo aresztowanych oraz liczby prokuratorskich wniosków o zastosowanie tego środka, wskazała także na zmiany w prawie i procedurze karnej z marca 2016 r., które zdaniem Fundacji, przynajmniej częściowo odwróciły pozytywne skutki zmian legislacyjnych z 2013 r. Fundacja przedstawiła też szereg zaleceń ws. wykonania środków generalnych wynikających z wyroku *Burza p. Polsce*, w tym m.in. odnośnie do przesłanki wysokości potencjalnej kary, zmiany układu rozdziału 28 Kodeksu postępowania karnego, poszerzenia środków zapobiegawczych o areszt domowy i/lub dozór elektroniczny, wprowadzenia sformułowań zawartych w art. 5 ust. 3 Konwencji bezpośrednio do przepisów Kodeksu postępowania karnego. W odpowiedzi na tę komunikację Rząd wskazał, że z danych statystycznych wynika, że wzrost liczby wniosków o zastosowanie aresztu tymczasowego oraz liczby zastosowań tego środka jest proporcjonalny do wzrostu liczby spraw karnych wpływających do prokuratur. Rząd ustosunkował się również do rekomendacji Fundacji, wskazując na brak uzasadnienia dla przeprowadzenia proponowanych zmian legislacyjnych, ponieważ przepisy kodeksu postępowania karnego bardzo restrykcyjnie regulują możliwość zastosowania tymczasowego aresztowania oraz zasady dotyczące stosowania tego środka. W zakresie wprowadzenia sformułowań zawartych w art. 5 ust. 3 Konwencji bezpośrednio do przepisów Kodeksu postępowania karnego wskazano, że wszelkie gwarancje przewidziane w tym postanowieniu Konwencji są już przewidziane w polskich przepisach. Odnośnie do przesłanki wysokości grożącej kary jako samoistnej podstawy do zastosowania tymczasowego aresztowania wskazano, że podobne rozwiązania istnieją w innych państwach członkowskich RE i nie są kwestionowane przez sam Trybunał. Nie jest również konieczne, w ocenie Rządu, przemodelowanie rozdziału 28 kodeksu postępowania karnego.
- *Parol p. Polsce* oraz *Adamkowski p. Polsce* – w komunikacji dotyczącej tych spraw Fundacja podkreśliła konieczność podjęcia dalszych środków celem zapewnienia, aby strony postępowania cywilnego, które nie są reprezentowane przez profesjonalnego pełnomocnika, były w sposób odpowiedni i zrozumiały informowane o swoich prawach i obowiązkach proceduralnych. Fundacja zwróciła też uwagę na nowelizację Kodeksu postępowania cywilnego z dnia 4 lipca 2019 r., która wprowadza ważne zmiany w zakresie obowiązku informacyjnego sądu wobec stron postępowania cywilnego, w tym zobowiązała Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia określającego wzory pouczeń, których udzielania na piśmie wymaga kodeks, mając na względzie konieczność zapewnienia komunikatywności przekazu. Zdaniem Fundacji, dla pełnego wykonania wyroków ETPCz w sprawach *Adamkowski p. Polsce* oraz *Parol p. Polsce* niezbędne jest przyjęcie przez Ministra Sprawiedliwości rozporządzenia ws. wzorów pouczeń, które obejmowałyby także zrozumiałe informacje o konieczności wnoszenia wszystkich pism procesowych, w tym apelacji, w odpowiedniej liczbie kopii. W odpowiedzi na tę komunikację Rząd podkreślił, że z uwagi na zakreślony termin wejścia rozporządzenia w życie, prace legislacyjne są obecnie w początkowym stadium, dlatego też nie jest możliwe podanie szczegółowych informacji dotyczących zawartych w nim regulacji. Rząd zapewnił jednak, że w trakcie prac legislacyjnych nad ww. rozporządzeniem będzie dążył do zapewnienia najwyższej możliwej kompleksowości i przejrzystości pouczeń sądowych.

W odniesieniu do przedmiotowej komunikacji, przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości na posiedzeniu Zespołu przypominał, że Rząd stoi na stanowisku, iż nadzór nad wykonywaniem wyroków w sprawach *Parol* oraz *Adamkowski* można zakończyć już teraz, bo sprawy te wskazują jedynie na pojedyncze błędy w praktyce stosowania odpowiednich przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w tych konkretnych sprawach, które nie wymagają zmian w prawie. Co nie wyklucza, że kwestie wynikające z tych pojedynczych problemów w praktyce mogą zostać uwzględnione w przygotowywanym rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości, o którym była mowa wyżej.

- *Rutkowski i inni p. Polsce* – w komunikacji dotyczącej wyroku pilotażowego ws. przewlekłości postępowań sądowych i przygotowawczych Fundacja, powołując się m.in. na dane statystyczne, wyraziła opinię, że pomimo rozwiązania dzięki nowelizacji ustawy o skardze na przewlekłość z listopada 2016 r. problemu tzw. fragmentacji postępowań, to zarówno ta nowelizacja, jak też inne działania podejmowane przez Rząd w celu usprawnienia postępowań sądowych, nie wykonują wyroku pilotażowego w zakresie wysokości kwot wypłacanych przez polskie sądy na podstawie skargi na przewlekłość. Ponadto, zdaniem Fundacji, najnowsze dane statystyczne wskazują, że sądy krajowe wypłacają coraz niższe kwoty za przewlekłość postępowań, średni czas trwania postępowań się wydłuża, a samych skarg na przewlekłość wpływa coraz więcej. Fundacja odniosła się do również do innych kwestii mających w jej ocenie znaczenie dla sprawności postępowań sądowych - rosnącej liczby wakatów na stanowiskach sędziowskich oraz kwestii delegowania sędziów do pełnienia czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości, w którym to czasie nie mogą pełnić funkcji orzekania, pozostając jednocześnie czynnymi sędziami w swoich macierzystych sądach, co w rzeczywistości kreuje wakat, którego nie można zapełnić. Fundacja podkreśliła również, że w planie działania Rządu z października 2018 r. nie zostało w sposób wystarczający wyjaśnione, w jaki sposób niektóre ze zmian w prawie, wskazanych jako mające przyspieszyć postępowania sądowe, miałyby ten cel osiągnąć. W odpowiedzi na tę komunikację Rząd nie podzielił stanowiska Fundacji odnośnie do minimalnej kwoty zadośćuczynienia pieniężnego wskazanego w ustawie z dnia z 17 czerwca 2004 roku o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Rząd podkreślił, że wskazana w ustawie kwota 500 zł jest kwotą minimalną, a sąd ma wiele możliwości dokonania oceny wypracowanych w orzecznictwie Trybunału przesłanek przewlekłości z uwzględnieniem okoliczności konkretnej sprawy i odpowiedniego miarkowania wysokości ewentualnej rekompensaty. Odnośnie do kwestii delegowania sędziów do wykonywania czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości, Rząd wskazał, że zgodnie z przepisami prawa sędzia nie może łączyć funkcji orzekania z wykonywaniem tych czynności administracyjnych, natomiast pozostawienie sędziemu delegowanemu jego miejsca służbowego w sądzie stanowi gwarancję nieusuwalności sędziego. Rząd odniósł się również do kwestii wakatów i obsadzania stanowisk sędziowskich oraz etatów urzędniczych w sądach. Ustosunkowano się do podnoszonych przez Fundację wątpliwości odnośnie do zmian legislacyjnych w kodeksie karnym skarbowym, kodeksie postępowania karnego oraz kodeksie postępowania cywilnego, wskazując w jaki sposób zmiany wpływają na usprawnienie i przyspieszenie postępowań.

Odnośnie do komunikacji w sprawie *Milka p. Polsce* oraz *Dejnek p. Polsce* Zastępca Pełnomocnika poinformowała, że szczegółowa informacja zostanie przedstawiona w punkcie dotyczącym informacji właściwych resortów na temat planów dotyczących wykonania wskazanych orzeczeń Trybunału (zob. pkt IV poniżej).

- Informacja na temat przebiegu posiedzenia Komitetu Ministrów Rady Europy poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPCz (Strasburg, 23-25.09.2019 r.)

Zastępca Pełnomocnika do spraw ds. koordynacji wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przedstawiła informację odnośnie do ostatniego posiedzenia KM RE poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPCz (tzw. posiedzenie KM-DH), które odbyło się w dniach 23-25 września 2019 r. W agendzie tego posiedzenia nie było spraw polskich. Zastępca Pełnomocnika zwróciła jednak uwagę na wybrane sprawy dotyczące innych państw członkowskich RE, które zostały poddane debacie w trakcie posiedzenia KM – sprawy z grupy *Ilgar Mammadov p. Azerbejdżanowi* (grupa obejmująca sześć spraw dotyczących łącznie ośmiu azerskich

działaczy opozycyjnych, społecznych i obrońców praw człowieka), sprawa międzypaństwowa *Gruzja (I) p. Rosji*, sprawa *Świadkowie Jehowy (Jehovah's Witnesses of Moscow) p. Rosji* oraz sprawa międzypaństwowa *Cypr p. Turcji*. Zastępca Pełnomocnika poinformowała, że decyzje KM podjęte we wszystkich sprawach, które znalazły się na agendzie posiedzenia KM-DH są dostępne publicznie zarówno na stronie Komitetu jak również w bazie wykonywanych orzeczeń HUDOC-EXEC.

III. Informacja o orzeczeniach Trybunału zapadłych w III kwartale 2019 r.

Pełnomocnik poinformował zebranych, że do dnia 30 września 2019 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka wydał w sprawach polskich 11 wyroków (10 wyroków stwierdzających naruszenie, w tym 2 wyroki stwierdzające zarówno naruszenie, jak i brak naruszenia oraz 1 wyrok stwierdzający brak naruszenia) oraz 56 decyzji. Przedmiotowe wyroki dotyczą następujących zagadnień:

- 2 wyroki dotyczące ograniczenia dostępu do sądu (zwrot apelacji z powodu niedostarczenia jej odpisu, stanowiący nadmierny formalizm) – w jednym wyroku stwierdzone zostało naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji (*Adamkowski p. Polsce*), w drugim brak naruszenia (*Kunert p. Polsce*),
- 3 wyroki dotyczące naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji z uwagi na przewlekłość postępowania: *Ziaja p. Polsce*, *Tyrka p. Polsce* oraz *Jarmuż p. Polsce* (orzeczenia te zostały włączone do grupy spraw *Bąk/Majewski/Rutkowski* i nie jest wymagane sporządzenie w nich indywidualnych planów działań),
- wyrok *Kanciał p. Polsce* dotyczący naruszenia art. 3 Konwencji (aspekt materialny i proceduralny) w związku z nadmiernym użyciem siły przez CBS podczas zatrzymania, w tym z użyciem paralizatora,
- 2 wyroki dotyczące naruszenia art. 3 Konwencji w aspekcie proceduralnym w zw. z nieskutecznym śledztwem w przedmiocie nadmiernego użycia siły w trakcie zatrzymania: *Bednarz p. Polsce* oraz *Dziunikowski p. Polsce*,
- wyrok *Wesołek p. Polsce* dotyczący naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji z uwagi na niepełne zwolnienie z kosztów sądowych,
- wyrok *Brzeziński p. Polsce* dotyczący naruszenia art. 10 (prawo do swobody wypowiedzi w kontekście postępowania w trybie wyborczym),
- wyrok w sprawie *Cieplińska-Olewnik i Olewnik p. Polsce* – wyrok z dnia 5 września 2019 r. dotyczący sprawy porwania i morderstwa Krzysztofa Olewnika, w którym Trybunał uznał, że doszło do naruszenia art. 2 Konwencji (prawo do życia) w związku z niewywiązaniem się przez państwo z obowiązku ochrony życia Krzysztofa Olewnika (aspekt materialny naruszenia) oraz z uwagi na brak przeprowadzenia skutecznego śledztwa w tej sprawie (aspekt proceduralny naruszenia). Trybunał zasądził na rzecz obu skarżących łączną kwotę 100 000 euro słusznego zadośćuczynienia tytułem szkody niemajątkowej, oddalając jednocześnie roszczenia skarżących o naprawienie szkody majątkowej. W uzasadnieniu wyroku Trybunał stwierdził w szczególności, że władze krajowe należy uznać za odpowiedzialne za serię poważnych błędów ze strony policji w związku z porwaniem K. Olewnika, które ostatecznie doprowadziło do jego śmierci. Ponadto, pomimo prac komisji śledczej do zbadania okoliczności tego porwania i zabójstwa, które zaowocowały powstaniem bardzo krytycznego raportu, oraz starań organów prokuratorskich o wszczęcie postępowania przeciwko policji, prokuratorom i wysokiej rangi urzędnikom, postępowanie w sprawie zabójstwa K. Olewnika toczy się nadal 17 lat po jego porwaniu, a okoliczności tych zdarzeń nie zostały w pełni wyjaśnione. Pełnomocnik poinformował, że obecnie wyrok w sprawie *Cieplińska-Olewnik i Olewnik p. Polsce* nie jest jeszcze prawomocny, a właściwe instytucje poddają go analizie pod kątem zasadności złożenia wniosku o przekazanie sprawy do rozpatrzenia przez Wielką Izbę Trybunału. W przypadku decyzji o niewnoszeniu takiego wniosku, rozpoczną się starania

celem wykonania przedmiotowego. Już teraz wyrok został przetłumaczony i trwa weryfikacja tłumaczenia. W procesie wykonywania tego orzeczenia, po jego uprawomocnieniu, przewidywane jest również zorganizowanie posiedzenia grupy roboczej, na które zostaną zaproszone resorty odpowiedzialne merytorycznie za jego wykonanie.

IV. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń Trybunału

- Informacja nt. wykonywania wyroków *Milka p. Polsce* (skarga nr 14322/12) oraz *Dejneq p. Polsce* (skarga nr 9635/13)

– referuje: **Ministerstwo Sprawiedliwości**

Przewodniczący przypomniał, że obie sprawy dotyczyły skarg w związku z poddawaniem skarżących kontrolom osobistym w trakcie ich osadzenia w jednostkach penitencjarnych. W sprawie *Milka p. Polsce* Trybunał stwierdził, że wymóg poddania się rewizji ciała zasadniczo stanowił ingerencję w prawo skarżącego do poszanowania życia prywatnego. Ingerencja ta, choć miała podstawę w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego, nie była jednak ani proporcjonalna ani konieczna w społeczeństwie demokratycznym. W sprawie *Dejneq p. Polsce* Trybunał stwierdził, że władze nie przedstawiły wystarczającego uzasadnienia do przeprowadzenia kontroli osobistych skarżącego.

W przedmiotowych sprawach Rząd przedstawił Komitetowi Ministrów RE w dniu 10 lipca 2019 r. zmieniony raport z podjętych działań (m.in. połączono sprawy w jednym dokumencie). W ocenie Departamentu Wykonywania Wyroków ETPCz Sekretariatu RE w ramach wykonywania powyższych wyroków pozostaje nadal jedna kwestia, która budzi zastrzeżenia, a mianowicie brak przedstawiania zatrzymanemu/osadzonemu uzasadnienia przeprowadzenia kontroli osobistej. Fakt przeprowadzania przez strażników więziennych kontroli osobistych na podstawie art. 116 Kodeksu karnego wykonawczego (uzasadnionych względami porządku lub bezpieczeństwa), nie oznacza automatycznie, że poddawany kontroli zatrzymany/więzień otrzymuje informacje, dlaczego jego konkretne zachowanie wskazuje na kwestie związane ze względami porządku lub bezpieczeństwa.

Przedstawicielka Ministerstwa Sprawiedliwości wskazała, że podstawa prawna do przeprowadzania kontroli osobistych na chwilę obecną nie uległa zmianie (wspomniany wyżej art. 116 § 2 i 3 Kodeksu karnego wykonawczego oraz odpowiednie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 2016 r.). Przypomniała, że komunikacja Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w powyższych sprawach (zob. pkt II powyżej) skupia się przede wszystkim na rządowym projekcie nowelizacji Kodeksu karnego wykonawczego w zakresie m.in. kontroli osobistych (druki sejmowe nr 3386 oraz 3386-A), które to propozycje legislacyjne nie są, zdaniem Fundacji, zgodne z postanowieniami Konwencji. Przedstawicielka MS poinformowała, że projekt rządowy był przedmiotem prac sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka, która w dniu 16 lipca 2019 r. zarekomendowała uchwalenie ustawy. Zauważyła jednak także, że w agendzie posiedzenia Sejmu w dniach 15 i 16 października 2019 r. przedmiotowy projekt nie został na razie ujęty. MS przedstawiło następnie informacje dotyczące praktyki Służby Więziennej w kwestiach kontroli osobistych, przekazane przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. W praktyce zasadą jest ustne informowanie osadzonego poddawanego kontroli osobistej o przyczynach tej kontroli i jej celu. Przebieg kontroli osobistej oraz podstawy jej przeprowadzenia nie są dokumentowane, jednak w przypadku ujawnienia przedmiotów niedozwolonych przeprowadzane są czynności wyjaśniające, których w 2017 r. było 1133 (w 2015 r. w wyniku kontroli ujawniono 915 przedmiotów niedozwolonych, a w 2016 r. - 957). Odnośnie do skarg osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych na sposób przeprowadzenia kontroli osobistej lub celi mieszkalnej, MS

poinformowało, że odnotowuje się ich spadek: w 2016 r. były to 1064 skargi, w 2017 r. - 893, a w 2018 r. – 751 skarg. Dodatkowo, standardy dotyczące tematyki przeprowadzania kontroli osobistych, wynikające z ww. wyroków Trybunału będą elementem odpraw i szkoleń funkcjonariuszy Służby Więziennej oraz narad z ich udziałem. Przedstawicielka Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przypomniała, że do projektów nowelizacji, o których była mowa powyżej, Rzecznik skierował dwie opinie. W ocenie Rzecznika sporządzanie protokołu z przeprowadzonej kontroli osobistej jest minimum, które powinno zostać wprowadzone.

Przedstawicielka Kancelarii Prezesa Rady Ministrów zapytała, czy Ministerstwo Sprawiedliwości posiada informacje jak kwestie kontroli osobistych są uregulowane w innych państwach. Ministerstwo Sprawiedliwości nie prowadziło jednak badań na ten temat.

- Informacja nt. wykonywania grupy wyroków dotyczących kontaktów z dzieckiem **Stasik p. Polsce** (skarga nr 21823/12) oraz **Malec p. Polsce** (skarga nr 28623/12)
– referuje: **Ministerstwo Sprawiedliwości**

Pełnomocnik poinformował, że sprawy *Stasik* i *Malec* dotyczą braku efektywności władz krajowych w egzekwowaniu ustalonych przez sąd kontaktów z dzieckiem. Obecnie trwają prace nad aktualizacją raportu z podjętych przez państwo działań w procesie wykonywania ww. wyroków.

Przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości wskazał, że zgodnie z posiadanymi informacjami skarżącemu w sprawie *Stasik* przysługuje roszczenie z art. 598¹⁵⁻²¹ Kodeksu postępowania cywilnego, MS nie ma jednak informacji by skarżący składał wnioski w tym trybie.

Następnie przedstawiciel MS przytoczył dane statystyczne dotyczące spraw sądowych w zakresie pieczy nad dzieckiem. W 2018 r. na ok. 15 000 000 spraw cywilnych spraw rodzinnych było 1 350 000 r. (natomiast w I poł. 2019 r. - 679 662). W zakresie spraw w przedmiocie wykonywania kontaktów z małoletnim, prowadzonych na podstawie art. 598¹⁵⁻²¹ Kodeksu postępowania cywilnego, w 2017 r. wydano 1034 orzeczenia, zaś w 2018 r. - 1057 orzeczeń, co stanowi ok. 1,10 % ogółu spraw rodzinnych. W I kwartale 2019 r. wydano łącznie 296 orzeczeń w tego typu sprawach, w tym 172 orzeczenia wydane na podstawie art. 598¹⁵ § 1 Kodeksu postępowania cywilnego (zagrożenie nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej na rzecz osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem), 41 orzeczeń wydanych na podstawie art. 598¹⁵ § 2 tego kodeksu (zagrożenie nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej na rzecz osoby, pod której pieczę dziecko pozostaje), 51 orzeczeń dotyczyło nakazania zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej, a 5 orzeczeń zostało wydanych na podstawie art. 598¹⁷ Kodeksu postępowania cywilnego. W latach 2017-I kwartał 2019 r. na łączną liczbę 36 040 spraw o ustalenie kontaktów i 12 738 spraw o zmianę kontaktów, do wykonania w trybie art. 598¹⁵-598²¹ Kodeksu postępowania cywilnego trafiło łącznie 2360 spraw, czyli niespełna 5%. Dlatego też w ocenie MS nie można postawić tezy, że zmiana przepisów Kodeksu postępowania cywilnego z 2011 r. w zakresie m.in. egzekucji postanowień o kontaktach z dziećmi miałaby być nieskuteczna.

Natomiast w odniesieniu do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 26 stycznia 2018 r. o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawie prawa Unii Europejskiej i umów międzynarodowych, w szczególności znowelizowania art. 598⁹ oraz 598^{11a} Kodeksu postępowania cywilnego, w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości wstępne analizy wskazują na właściwe działanie tej nowelizacji. W związku z powyższym w tej chwili nie są planowane dalsze prace legislacyjne w omawianym zakresie.

V. Pozostałe informacje i ogłoszenia

Pełnomocnik przedstawił aktualne informacje na temat tegorocznego Seminarium Warszawskiego, które odbędzie się w dniu 19 listopada 2019 r. i poświęcone zostanie prawom dziecka w świetle Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Temat seminarium został wybrany w związku m.in. z 30-tą rocznicą przyjęcia Konwencji o Prawach Dziecka. Na koniec Pełnomocnik zachęcił członków Zespołu do uczestnictwa w seminarium.

Pełnomocnik poinformował również zebranych o planowanej na koniec października wizycie studyjnej przedstawiciela Pełnomocnika ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka Rządu Armenii, zorganizowanej przez Radę Europy w ramach pomocy technicznej dla tego państwa. W wizycie, która będzie miała na celu poznanie polskich rozwiązań instytucjonalnych w zakresie wykonywania orzeczeń Trybunału, wezmą udział przedstawiciele Biura Pełnomocnika armeńskiego, a także przedstawiciel Sądu Kasacyjnego, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Prokuratora Generalnego. Obecnie ustalany jest szczegółowy program wizyty, ale obejmie on specjalne posiedzenie grupy roboczej Zespołu z udziałem przedstawicieli wybranych resortów i innych instytucji.

Jan Sobczak
Przewodniczący Zespołu
Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych

Załącznik:

Lista uczestników posiedzenia w dniu 30 września 2019 r.

**Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
w dniu 30 września 2019 r., budynek MSZ, ul. A. Krywulca 2, sala nr 16 (parter) godz. 09.30**

Przewodniczący posiedzenia Zespołu	Jan Sobczak
MSZ DPT	Marta Kaczmarska Anita Janusz
Ministerstwo Sprawiedliwości	Maciej Kielbik , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka, Beata Wilkołek , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Joanna Sosnowska , Departament Analiz i Polityki Migracyjnej Dawid Grochowski , Departament Analiz i Polityki Migracyjnej
Ministerstwo Środowiska	Michał Kobylński , Departament Prawny
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich	Marcin Kusy , Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur Katarzyna Kopystyńska , Zespół ds. Wykonywania Kar Grzegorz Heleniak , Zespół Prawa Administracyjnego i Gospodarczego Piotr Zakrzewski , Zespół Prawa Karnego
Rządowe Centrum Legislacji	Natalia Cabaj , Departament Prawny i Postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym
Naczelny Sąd Administracyjny	Anna Chmielarz-Grochal , Biuro Orzecznictwa
Prokuratura Krajowa	Magdalena Beroud-Korowajczyk , Biuro Współpracy Międzynarodowej
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Jakub Cygan , Departament Bezpieczeństwa Narodowego Katarzyna Grzelak-Bach , Departament Spraw Parlamentarnych
Komenda Główna Policji	Marta Krasuska , Gabinet Komendanta Głównego Policji
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Ernest Nasternak , Departament Spraw Społecznych i Oświaty Rolniczej
Ministerstwo Finansów	Andrzej Statek , Departament Współpracy Międzynarodowej
Ministerstwo Edukacji Narodowej	Stella Nienartowicz , Departament Prawny
Biuro Rzecznika Praw Dziecka	Joanna Wójtowicz , Zespół Spraw Międzynarodowych i Konstytucyjnych Barbara Moczydłowska , Zespół Spraw Międzynarodowych i Konstytucyjnych
Sąd Najwyższy	Arkadiusz Lach , Biuro Studiów i Analiz
Komenda Główna Straży Granicznej	Iwona Przybyłowicz , Zarząd ds. Cudzoziemców Joanna Kostecka , Zespół Stanowisk Samodzielnych
Urząd do spraw Cudzoziemców	Agnieszka Iwaćkowska , Departament Postępowań Uchodźczych
Biuro Rzecznika Praw Pacjenta	Mariusz Mamczarek , Departament Prawny Patrycja Przywara-Kudela , Departament Prawny
Kancelaria Senatu RP	Elżbieta Owczarek , Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
Kancelaria Sejmu RP	Ziemowit Cieślik , Biuro Analiz Sejmowych

Warszawa, dnia 16 stycznia 2020 r.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
do spraw postępowań przed Europejskim
Trybunałem Praw Człowieka

elektronicznie do członków Zespołu

SPRAWOZDANIE

z posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 10 grudnia 2019 r.

W dniu 10 grudnia 2019 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw człowieka (dalej: Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r., z późniejszymi zmianami.

I. Wprowadzenie Przewodniczącego Zespołu

Posiedzenie otworzył Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej: Przewodniczący, Pełnomocnik), który przewodniczył spotkaniu.

Pełnomocnik powitał członków Zespołu - przedstawicieli resortów, Prokuraturii Generalnej RP, Kancelarii Prezesa RM i Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania, regularnych uczestników posiedzeń, tj. przedstawicieli sądów najwyższych, Krajowej Rady Sądownictwa, Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Prokuratury Krajowej, Rządowego Centrum Legislacji, a także przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego - organizacji pozarządowych zajmujących się problematyką ochrony praw człowieka oraz samorządów prawniczych, jak również przedstawicieli organów konstytucyjnych i centralnych (Kancelaria Prezydenta RP, Najwyższa Izba Kontroli, Główny Urząd Nadzoru Budowlanego, Urząd Ochrony Danych Osobowych).

Pełnomocnik podkreślił, że jest to szczególne posiedzenie plenarne Zespołu, gdyż począwszy od 2012 r. na ostatnie, grudniowe, posiedzenie zapraszani są przedstawiciele parlamentu, organizacji pozarządowych i zawodów prawniczych, celem wspólnej refleksji nad najważniejszymi zagadnieniami dotyczącymi egzekucji wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPCz lub Trybunał) oraz nad priorytetami działania na przyszłość.

1. Informacja o bieżącej działalności Pełnomocnika w przedmiocie wykonywania wyroków ETPCz:

a. Dane statystyczne za 2019 r.

Pełnomocnik przedstawił informacje na temat danych statystycznych dotyczących orzeczeń wydanych przez Trybunał w 2019 r. w sprawach polskich, a także w przedmiocie orzeczeń znajdujących się obecnie na etapie wykonywania oraz uznanych za wykonane w trakcie 2019 r. Zaznaczył, że są to dane według stanu na dzień 9 grudnia 2019 r. Podkreślił również, że liczba orzeczeń uznanych za wykonane w bieżącym roku nie ulegnie już zmianie z uwagi na zakończenie prac Komitetu Ministrów RE na 2019 r. Natomiast z dużą dozą pewności można założyć nieznacznie zwiększenie liczby orzeczeń znajdujących się na etapie wykonywania, ponieważ do końca 2019 r. Trybunał powinien jeszcze wydać kilka orzeczeń w sprawach polskich.

Według danych na dzień 9 grudnia 2019 r. w procesie wykonywania pozostaje łącznie 95 spraw (w tym 69 wyroków i 26 decyzji)¹. W 2019 r. 41 spraw uznanych zostało za wykonane (w tym 16 wyroków i 25 decyzji).

W 2019 r. zakomunikowano rządowi 241 spraw celem zajęcia stanowiska (w tym 166 spraw z pilotażu dotyczącego przewlekłości – skarga *Zalewski i inni p. Polsce*).

Z kolei liczba wydanych orzeczeń to 93 (łącznie wyroki i decyzje)², w tym:

- liczba wyroków - 12 (w tym 11 stwierdzających co najmniej jedno naruszenie i 1 stwierdzający brak naruszenia);
- liczba decyzji - 81, w tym:
 - 18 zatwierdzających ugodę i 2 częściowo zatwierdzające ugodę, a częściowo niedopuszczalne,
 - 12 zatwierdzających deklarację jednostronną oraz 1 częściowo zatwierdzająca deklarację, a częściowo niedopuszczalna,
 - 23 stwierdzających niedopuszczalność z powodu bezpodstawności skargi (w tym 6 skarg niekomunikowanych rządowi),
 - 25 pozostałych decyzji (m.in. skreślenie z listy z uwagi na niepodtrzymywanie skargi lub śmierć skarżącego, niedopuszczalność z powodów innych niż oczywista bezzasadność).

b. Informacja nt. posiedzeń grup roboczych Zespołu poświęconych wyrokom ETPCz w sprawach *Pugžlys p. Polsce* (skarga nr 446/10), *Milka p. Polsce* (skarga nr 14322/12) oraz *Dejnek p. Polsce* (skarga nr 9635/13), *Słomka p. Polsce* (skarga nr 68924/12) oraz *Mariusz Lewandowski p. Polsce* (skarga nr 66484/09), a także *Kanciał p. Polsce* (skarga nr 37023/13)

Pełnomocnik poinformował, że w ostatnim kwartale 2019 r. odbyły się dwa posiedzenia grup roboczych Zespołu poświęconych wyrokom Trybunału w ww. sprawach. Ponadto zorganizowane zostało specjalne posiedzenie grupy roboczej Zespołu w związku z wizytą studyjną przedstawicieli Biura Pełnomocnika Rządu Republiki Armenii przed ETPCz, o której więcej szczegółów zostanie przedstawionych w następnym punkcie.

- Posiedzenie grupy roboczej poświęcone wyrokowi ETPCz w sprawie Kanciał p. Polsce

W dniu 10 października 2019 r. odbyło się drugie posiedzenie grupy roboczej Zespołu ds. ETPCz poświęcone wyrokowi z dnia 23 maja 2019 r. w sprawie *Kanciał p. Polsce*, w którym Trybunał stwierdził naruszenie art. 3 Konwencji w aspekcie materialnym z powodu niehumanitarnego lub poniżającego traktowania w związku z zatrzymaniem skarżącego przez CBS-P (użycie środków przymusu bezpośredniego, w tym paralizatora) oraz naruszenie art. 3 Konwencji w aspekcie proceduralnym – z uwagi na brak skutecznego śledztwa w ww. sprawie. Udział w spotkaniu wzięli przedstawiciele właściwych dla wykonania wyroku resortów i organów: Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (dalej: „MSWiA”), Komendy Głównej Policji (dalej: „KGP”), Ministerstwa Sprawiedliwości (dalej: „MS”) i Prokuratury Krajowej (dalej: „PK”).

Podczas posiedzenia omówione zostały głównie kwestie związane z realizacją środków indywidualnych (tj. działań wyjaśniających dotyczących śledztwa w sprawie zatrzymania skarżącego w 2011 r., przedstawionych przez PK). W odniesieniu do środków generalnych KGP przedstawiła informacje o nowych przepisach dotyczących użycia paralizatorów, szkoleniach w zakresie ich używania, a także o innych działaniach szkoleniowo-upowszechniających podejmowanych w policji. Na spotkaniu ustalono również zakres wkładów przygotowywanych przez właściwe resorty w celu sporządzenia dla Komitetu Ministrów RE planu/raportu z wykonania ww. wyroku.

¹ Ostatecznie na koniec 2019 r. liczba ta wyniosła 98 orzeczeń (69 wyroków i 29 decyzji).

² Liczba ta na koniec 2019 r. ostatecznie zwiększyła się o 4 orzeczenia (2 decyzje zatwierdzające ugodę i 2 decyzje o niedopuszczalności skargi), do 97 wydanych orzeczeń.

Odnośnie do wykonania ww. wyroku Przedstawiciel Biura Rzecznika Praw Obywatelskich (dalej: „BRPO”) wyraził zainteresowanie wynikiem podjętych działań w zakresie środków indywidualnych. Zastępca Pełnomocnika ds. koordynacji wykonywania orzeczeń ETPCz poinformowała, że działania wyjaśniające dotyczące śledztwa w sprawie zatrzymania skarżącego nadal są prowadzone przez właściwą jednostkę prokuratury, i że informacja o nich, jak również o planowanych działaniach zostanie przedstawiona w planie/raporcie z wykonania wyroku, na podstawie wkładów otrzymanych z właściwych instytucji. Obecnie nie upłynął jeszcze termin na przekazanie tych wkładów. Po przygotowaniu planu/raportu i przesłaniu go do Komitetu Ministrów, zostanie on udostępniony w bazie Hudoc-Exec.

- *Posiedzenie grupy roboczej poświęcone wyrokowi ETPCz w sprawie Pugžlys p. Polsce*

W dniu 21 listopada 2019 r. odbyło się posiedzenie grupy roboczej Zespołu ds. ETPCz poświęcone wykonywaniu wyroków w sprawach *Pugžlys p. Polsce* (naruszenie art. 3 Konwencji z uwagi na długotrwałe stosowanie wobec skarżącego reżimu więzienia niebezpiecznego oraz umieszczenie go w trakcie procesu w metalowej klatce – dodatkowo z założonymi kajdankami), *Milka p. Polsce* i *Dejneks p. Polsce* (naruszenie art. 8 Konwencji z uwagi na nieuzasadnione kontrole osobiste osadzonych), *Mariusz Lewandowski p. Polsce* i *Słomka p. Polsce* (naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji ze względu na brak bezstronności sędziego orzekającego o nałożeniu kary porządkowej za naruszenie powagi sądu w związku ze skumulowaniem roli skarżącego i sędziego, tzn. ten sam sędzia, który był adresatem krytyki rozstrzygał również w przedmiocie kary porządkowej. W wyroku w sprawie *Słomka p. Polsce* dodatkowo stwierdzone zostało naruszenie art. 10 Konwencji). W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele właściwych komórek organizacyjnych MS oraz Centralnego Zarządu Służby Więziennej (dalej: „CZSW”).

We wszystkich powyższych sprawach omówiono uwagi Departamentu Wykonywania Wyroków RE (dalej: „DWW”) odnośnie do dotychczasowych działań rządu i ustalono kierunek dalszego działania właściwych instytucji w celu realizacji wyroków oraz ramy czasowe przekazania stosownych informacji w tym zakresie Pełnomocnikowi. Na ich podstawie Pełnomocnik przygotowuje zaktualizowane raporty z wykonania przedmiotowych wyroków i przekaże je do Komitetu Ministrów RE. W odniesieniu do sprawy *Pugžlys p. Polsce* na posiedzeniu grupy zostało ustalone, że niektóre z sześciu sądów posiadających sale rozpraw z metalowymi klatkami w rzeczywistości ich nie wykorzystują – postanowiono zatem by MS zebrał informacje w tym zakresie oraz przekazał do sądów informacje o właściwym standardzie wynikającym z wyroku w przedmiotowej sprawie wraz z rekomendacją rezygnacji z używania metalowych klatek bądź jego ograniczenia do przypadków zgodnych ze wskazanym standardem.

Odnośnie do wykonania wyroków Trybunału w sprawach *Milka p. Polsce* i *Dejneks p. Polsce* przedstawiciel Krajowej Izby Radców Prawnych (dalej: „KIRP”) zapytał czy procedura odnośnie do przeszukań osobistych więźniów została już zmieniona, a jeśli nie to ile czasu potrzeba na jej zmianę, bowiem więźniowie nadal poddawani są takim przeszukianiom. Przedstawiciel MS poinformował, że obecnie są prowadzone prace nad nowelizacją Kodeksu karnego wykonawczego. Wszystkie kwestie, które były przedmiotem wyroku Trybunału będą uwzględnione w projektowanej w nowelizacji. Jednak obecnie nie jest możliwe określenie daty jej wejścia w życie. Zastępca Pełnomocnika ds. koordynacji wykonywania orzeczeń ETPCz poinformowała, że uwagi DWW zostały przekazane do MS oraz CZSW. Zwrócono uwagę na konieczność podjęcia działań nakierowanych na szybką zmianę praktyki w zakresie uzasadniania i odnotowywania kontroli osobistych. Wszelkie informacje w tym zakresie będą przekazane do Komitetu Ministrów RE po ich otrzymaniu z CZSW.

Odnośnie do wykonania wyroków w sprawach *Mariusz Lewandowski p. Polsce* i *Słomka p. Polsce* przedstawiciel BRPO zauważył, że w styczniu 2019 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do MS wnioskiem o podjęcie inicjatywy legislacyjnej w zakresie zmiany art. 49 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych. Jednak nie uzyskał do dziś odpowiedzi na swój wniosek. W październiku 2019 r. zwrócił się w tej sprawie do Pełnomocnika z wnioskiem o podjęcie działań w ramach swoich kompetencji. Pełnomocnik poinformował, że do tej kwestii powróci w punkcie III dzisiejszego posiedzenia.

2. Informacja na temat wizyty studyjnej w Polsce przedstawicieli Biura Pełnomocnika Rządu Republiki Armenii przed ETPCz

Na prośbę Sekretariatu Rady Europy w dniach 21-22 października 2019 r. w Warszawie miała miejsce wizyta studyjna przedstawicieli Biura Pełnomocnika Rządu Republiki Armenii przed ETPCz, realizowana w ramach projektu wdrażanego przez Sekretariat RE w Armenii pod nazwą „Wsparcie reformy wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych i harmonizacja stosowania standardów europejskich” (finansowany przez UE w ramach jej Partnerstwa na rzecz Dobrego Zarządzania z RE). Celem wizyty w Warszawie było zapoznanie się przedstawicieli Biura Pełnomocnika z organizacją pracy i zadaniami polskiego Pełnomocnika przed Trybunałem oraz poznanie polskiego modelu współpracy w zakresie wypracowania stanowiska rządu w sprawach toczących się przed Trybunałem oraz znajdujących się w procesie wykonywania. W skład delegacji armeńskiej weszli przedstawiciele Biura Pełnomocnika Rządu Republiki Armenii przed ETPCz (umiejscowionego w Armenii w Kancelarii Premiera), przedstawiciel Sądu Kasacyjnego, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Prokuratury Krajowej.

W ramach tej wizyty, w dniu 22 października 2019 r. odbyło się specjalne posiedzenie grupy roboczej Zespołu, z udziałem przedstawicieli resortów i instytucji szczególnie zaangażowanych w wykonywanie orzeczeń Trybunału oraz tych, z którymi Pełnomocnik najczęściej współpracuje na co dzień (MS, PK, KGP, Ministerstwo Zdrowia (dalej: „MZ”), Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej: „MKiDN”), Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Trybunał Konstytucyjny, Naczelny Sąd Administracyjny, Kancelaria Sejmu oraz RPO). Przedstawiciele MS, KGP, MKiDN zaprezentowali członkom delegacji armeńskiej rolę orzecznictwa ETPCz w ich codziennej pracy oraz sposób współpracy z Pełnomocnikiem MSZ w ramach Zespołu, a przedstawiciel BRPO przedstawił także ocenę roli Zespołu jako platformy wymiany poglądów i wskazał na pewne rodzaje spraw, które w ocenie BRPO wymagają dalszej pracy w celu pełnego ich wykonania. Członkowie Zespołu odpowiadali także na liczne pytania delegacji armeńskiej.

3. Informacja na temat ostatniego posiedzenia Komitetu Ministrów RE poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPCz (3-5 grudnia 2019 r.) oraz o planowanych na 2020 r. pracach Komitetu w tym zakresie.

Zastępca Pełnomocnika ds. koordynacji wykonywania orzeczeń ETPCz poinformowała zebranych o przebiegu ostatniego posiedzenia Komitetu Ministrów RE poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPCz, które odbyło się w dniach 3-5 grudnia 2019 r. Na agendzie posiedzenia Komitetu była jedna polska sprawa - *Grabowski p. Polsce* (skarga nr 57722/12). W przedmiotowej sprawie została przyjęta decyzja bez przeprowadzania debaty. Komitet Ministrów RE prosi w niej m.in. o przedstawienie informacji o postępach w przyjęciu kompleksowej nowelizacji przepisów dotyczących postępowania w sprawach nieletnich do końca marca 2020 r.

W odniesieniu do przedmiotowej sprawy przedstawiciel BRPO zwrócił uwagę, że wykonanie wyroku *Grabowski p. Polsce* w zakresie środków generalnych wydaje się proste i zapytał o czas trwania prac nowelizacyjnych. W odpowiedzi przedstawicielka MS wskazała, że wynik prac legislacyjnych nie jest zależny od resortu. Jednocześnie zauważono, że problem zidentyfikowany w ww. wyroku nie występuje już w praktyce. MS monitoruje sprawy i prowadzi kwerendy orzecznictwa w tym zakresie. Prezesi sądów zostali poinformowani o tym wyroku i nie ma sądów, które tego orzeczenia nie znają.

Ponadto na agendzie posiedzenia znalazły się następujące sprawy innych państw, warte odnotowania, m.in. *Catan p. Rosji*, *Gruzja (I) p. Rosji*, grupa *Klyakhin p. Rosji*, grupa *Ilgar Mammadov p. Azerbejdżanów* oraz sprawy *Chiragov i inni p. Armenii* oraz *Sargsyan p. Azerbejdżanowi*.

Odnosnie do prac Komitetu Ministrów RE na 2020 r. Zastępca Pełnomocnika podała, że na agendzie posiedzenia Komitetu w marcu 2020 r. przewidziane są sprawy *P. i S. p. Polsce*, *R.R. p. Polsce*, *Tysiqc p. Polsce* oraz grupa *Al Nashiri p. Polsce*. Natomiast w czerwcu 2020 r. zbadane zostaną sprawy dotyczące przewlekłości administracyjnych (grupa *Beller*) oraz cywilnych i karnych (grupa *Bqk*, *Majewski*, *Rutkowski*).

W tym punkcie Pełnomocnik poinformował również o spotkaniu pełnomocników rządów państw-stron Konwencji przed Trybunałem z przedstawicielami Kancelarii Trybunału, na którym omówione zostały m.in. trzy nowo wprowadzone procedury postępowania przed ETPCz:

- NCP (*non-contentious phase*) – podział postępowania na fazę niesporną, przewidzianą na zawarcie ugody/złożenie deklaracji jednostronnej oraz fazę sporną (*contentious phase*), w przypadku niezafatwienia sprawy w pierwszej fazie; obie fazy trwają po 12 tygodni;
- IMSI (*immediate and simplified communication of application*) – procedura komunikowania sprawy rządowi w formie skrótowej informacji nt. przedmiotu skargi oraz zarzutów skarżącego, niezawierająca opisu stanu faktycznego, który ma zostać przedstawiony przez strony. Pełnomocnik zwrócił uwagę, że w przypadku przedmiotowej procedury utrudniona jest np. możliwość przystąpienia do sprawy jako strona trzecia, ponieważ nie wiadomo czego sprawa dotyczy (w szczególności jest to istotne dla organizacji pozarządowych);
- WECL (*well-established case law*) – znany już wcześniej tryb ugruntowanego orzecznictwa, przy czym obecnie również pojedynczy wyrok (pilotażowy lub wiodący) może tworzyć ugruntowane orzecznictwo.

Pełnomocnik poinformował również, że na ww. spotkaniu Polska podniosła problem ochrony danych osobowych zamieszczanych w wyrokach Trybunału w związku pytaniami pojawiającymi się po wejściu w życie RODO. W Trybunale ma powstać specjalna grupa robocza pracująca nad tym zagadnieniem.

Ponadto w tym punkcie agendy przedstawiciel KIRP zadał pytanie, czy rząd planuje przystąpić do sprawy przed Wielką Izbą *G. Andri Ástráðsson p. Islandii* i jakie są instrukcje w tej sprawie. Przystąpienie strony polskiej do tej sprawy wydaje się bowiem wskazane. W odpowiedzi Pełnomocnik stwierdził, że stanowisko w tej sprawie zostało podjęte i sporządzone.

II. Wymiana poglądów z uczestnikami posiedzenia na temat działań podejmowanych na rzecz wykonywania wyroków w 2019 r. i możliwych do podjęcia w 2020 r.

W tym punkcie posiedzenia Przewodniczący, korzystając z okazji wspólnego spotkania przedstawicieli administracji rządowej, odpowiedzialnej za wykonywanie wyroków, z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, zachęcił zebranych do dyskusji, wymiany poglądów, zadawania pytań i zgłaszania postulatów.

Przedstawiciel Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka (dalej: „HFPC”), odnosząc się do procesu wykonywania grupy spraw *Kurłowicz p. Polsce* i zwracając uwagę na pogarszające się statystyki we wskazanym zakresie, zwrócił się z zapytaniem czy planowana jest dekryminalizacja przestępstwa zniestawienia albo zmiana formy kwalifikowanej tego przestępstwa (art. 212 § 2 k.k.). W odpowiedzi przedstawiciel MS wskazał na brutalizację życia publicznego i często niski poziom debaty publicznej i poinformował, że prace nad dekryminalizacją przestępstwa zniestawienia nie są prowadzone. Podkreślił jednak, że w praktyce pozbawienie wolności z art. 212 § 2 k.k. jest absolutną ostatecznością. Kary pozbawienia wolności są orzekane rzadko i nie dotyczą dziennikarzy. Według MS, orzekane są one za czyny, które można zakwalifikować jako mowę nienawiści i nawoływanie do przemocy. MS analizuje orzecznictwo krajowe w tym zakresie i wskazuje, że jest ono niejednolite, coraz więcej jest zdań odrębnych. Ze statystyk posiadanych przez MS wynika, że Polska wygrywa wiele spraw przed Trybunałem, które dotyczą zarzutu naruszenia art. 10 Konwencji.

Przedstawiciel HFPC zaapelował do MS o znuansowanie swojego stanowiska, ponieważ praktyka nie ulega zmianie, mimo wskazywania w ostatnim czasie przez Trybunał na potrzebę jej zmiany (Trybunał uznał karę pozbawienia wolności w zawieszeniu za nieproporcjonalną). Przedstawiciel MS wskazał, że sugeruje Pełnomocnikowi zawarcie ugód w sytuacjach, w których standardy konwencyjne nie zostały zachowane. Podkreślił także, że standardy orzecznicze dotyczące art. 10 Konwencji są upowszechniane wśród sędziów.

Następnie przedstawiciel BRPO zadał pytanie o działania podjęte w związku z wykonywaniem wyroku w sprawie *Rutkowski i inni p. Polsce* oraz czy planowane są dalsze zmiany w tym zakresie.

Odnosnie do wykonywania wyroku w sprawach *Solska i Rybicka p. Polsce* zauważył, że jak dotychczas brak jest działań dotyczących zmiany przepisów krajowych w zakresie objętym ww. wyrokiem. Zapytał czy rząd rozważa przeproszenie skarżących w związku z delikatnym charakterem sprawy. Ponadto zapytał, czy planowane jest powołanie w bieżącej kadencji Sejmu podkomisji ds. wykonywania orzeczeń Trybunału. Zapytał również o projekt powołania w MS Pełnomocnika ds. praw człowieka.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące wyroku *Rutkowski i inni p. Polsce*, przedstawiciel MS poinformował, że przeprowadzona została kwerenda orzecznictwa sądów krajowych dotyczącego skargi na przewlekłość postępowania za 2018 r., analiza tego orzecznictwa jeszcze nie została zakończona. Odnosnie do postępowań karnych zwrócił uwagę na niedawną nowelizację przepisów postępowania karnego, która ma na celu usprawnienie i przyspieszenie postępowań (np. wyłączenie obowiązku odczytywania na rozprawie wszystkich dokumentów, protokołów, a także wzory formularzy uzasadnień orzeczeń). Ponadto od listopada 2019 r. weszła w życie nowelizacja przepisów postępowania cywilnego (m.in. wprowadzenie opłat za sporządzenie uzasadnienia, przekazanie sprawy po orzeczeniu uchylającym do tego samego sędziego sądu niższej instancji). W dłuższej perspektywie zmiany te powinny przełożyć się na przyspieszenie postępowań. MS zbiera obecnie informację zwrotną od sędziów w zakresie powyższych zmian. Prowadzone są także prace nad aktami wykonawczymi, w tym rozporządzeniem w sprawie pouczeń.

Odnosnie do wykonania wyroku w sprawach *Solska i Rybicka* to kwestie działań odnośnie do jego wykonania są obecnie rozważane na poziomie kierownictwa resortu. Natomiast w odniesieniu do instytucji Pełnomocnika ds. praw człowieka w MS przedstawiciel MS wskazał, że nie posiada informacji w tym temacie. Przewodniczący w tym miejscu poinformował, że MSZ przedstawiło MS swoje stanowisko w tej sprawie, wskazując m.in. na konieczność rozdzielenia kompetencji nowego pełnomocnika od kompetencji MSZ, RPO i RPD w zakresie ochrony praw człowieka.

Odnosząc się do pytania BRPO o podkomisję sejmową, przedstawicielka Kancelarii Sejmu odpowiedziała, że nie ma wiedzy w sprawie planów utworzenia takiej podkomisji. Pełnomocnik zasugerował, żeby taki postulat został złożony przez RPO bezpośrednio do Sejmu. Przedstawiciel HFPC podkreślił, że w 2016 r. to Pełnomocnik zwracał się do Sejmu RP z wnioskiem o utworzenie podkomisji i w związku z tym zadał pytanie czy również obecnie Pełnomocnik ma taki zamiar. Pełnomocnik zauważył, że nie jest to jego decyzja, zaznaczył jednak, że w 2019 r. Raport z wykonywania wyroków ETPCZ za 2017 r. i 2018 r. był omawiany na posiedzeniu sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka Sejmu RP.

Przedstawiciel KIRP zadał pytanie na jakim etapie jest sprawa *Xero Flor sp. z o.o. p. Polsce*. Pełnomocnik poinformował, że obecnie poproszono Trybunał o wyznaczenie terminu na przedłożenie stanowiska rządu.

Przedstawicielka Urzędu Ochrony Danych Osobowych zapytała o etap postępowania w sprawie *Kaczmarek p. Polsce* – sprawa jest w toku przed Trybunałem.

Przedstawicielka Naczelnej Rady Adwokackiej (dalej: NRA) zadała pytanie w sprawie wykonania wyroku w zakresie środków generalnych w sprawie *Kanciał p. Polsce*. Pełnomocnik zauważył, że termin przedstawienia Komitetowi Ministrów RE planu działań lub raportu z podjętych działań jeszcze nie minął, a wkłady właściwych instytucji są w opracowaniu.

Przedstawicielka Ordo Iuris zadała pytanie czy rząd ma taktykę, a jeśli tak, to jaką, obrony przed prawotwórczymi działaniami Trybunału w sprawach dotyczących moralności (jak np. surogacja, małżeństwa jedнопłciowe) i czy Polska wyraża w tego typu sprawach sprzeciw na posiedzeniach Komitetu Ministrów (jako tzw. „persistent objector”). Pełnomocnik zauważył, że zgodnie z Konwencją orzeczenia Trybunału obowiązują jedynie państwo, przeciwko któremu zostały wydane. W sprawach innych państw istnieje możliwość interwencji jako strona trzecia.

Przedstawiciel KIRP zadał pytanie odnośnie do sprawy sędzi ukaranej dyscyplinarnie w kontekście wyroku Trybunału w sprawie *Płonka p. Polsce*. Pełnomocnik poinformował, że sprawa musiałaby zostać zakomunikowana rządowi przez Trybunał, aby móc się do niej odnieść.

III. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń Trybunału

1. Informacja nt. postępu w implementacji wyroku *Mariusz Lewandowski p. Polsce* (skarga nr 66484/09) oraz *Słomka p. Polsce* (skarga nr 68924/12) – referuje: Ministerstwo Sprawiedliwości

Pełnomocnik przypomniał, że w sprawach *Mariusz Lewandowski p. Polsce* oraz *Słomka p. Polsce* źródłem problemu, które doprowadziło do stwierdzenia przez Trybunał naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji, jest kwestia bezstronności sędziego w związku ze skumulowaniem roli skarżącego i sędziego (ten sam sędzia, który jest adresatem krytyki rozstrzyga również w przedmiocie kary porządkowej). Dodatkowo, w obu przedmiotowych sprawach Trybunał zwrócił uwagę na brak rzeczywistego znaczenia środka zaskarżenia na postanowienie o nałożeniu kary porządkowej z uwagi na natychmiastowe wykonanie kary, przed rozpatrzeniem zażalenia. W sprawie *Słomka* Trybunał stwierdził też naruszenie art. 10 Konwencji. Z uwagi na ocenę Departamentu Wykonywania Wyroków ETPCz w Sekretariacie RE wskazującą, że środki generalne przedstawiane do tej pory przez rząd w procesie wykonywania wyroku *Mariusz Lewandowski p. Polsce* zdają się nie odnosić do źródła problemu, Pełnomocnik zorganizował w dniu 21 listopada 2019 r. posiedzenie grupy roboczej Zespołu, na którym MS poinformowało wstępnie o propozycjach kompromisowego rozwiązania problemów, które zostały wskazane przez Trybunał w ww. wyrokach.

Przedstawiciel MS poinformował, że w resorcie tym toczą się prace nad nowelizacją ustawy *Prawo o ustroju sądów powszechnych*, która zakłada m.in., że tak długo jak sąd prowadzący czynności uzna za wystarczającą karę grzywny (a więc karę wolnościową) za naruszenie powagi sądu to będzie mógł taką karę nałożyć, jednak gdy uzna, że dla zachowania porządku mogłoby być konieczne nałożenie środka izolacyjnego – rozprawa byłaby przerywana, a sprawa przekazywana do rozpoznania przez inny skład sędziowski. Również zamiana niezapłaconej grzywny na karę pozbawienia wolności dokonywana byłaby przez inny skład. Propozycje tych zmian odnoszą się do wszystkich sposobów naruszenia porządku czynności sądowych. W ocenie MS nie ma potrzeby, aby każde naruszenie powagi i spokoju podczas czynności sądowych obligowało wymierzeniem kary porządkowej przez inny skład sądu, niż ten, przed którym doszło do takiego zachowania. Takie rozwiązanie zakłada właściwe ważenie chronionych dóbr - dopóki na szali byłyby prawa majątkowe to właściwy byłby ten sam skład, a konieczność zachowania powagi sądu przeważała nad wartościami majątkowymi, jednak gdy na szali postawione zostałyby prawa do wolności osobistej, to dany zostałby mu priorytet i sprawa zostałaby przekazywana do innego składu. Zwrócono uwagę, że przeciwne rozwiązanie (każdorazowe rozstrzygnięcie w przedmiocie kary porządkowej przez inny skład sądu) zwiększałoby liczbę sytuacji, w których sąd merytorycznie rozpoznający sprawę zostałby w praktyce pozbawiony środków dyscyplinujących pozwalających na zachowanie powagi, spokoju i porządku podczas przeprowadzanych czynności procesowych oraz mogłoby przyczynić się do przewlekłości postępowań. Obecnie, po zebraniu uwag z zainteresowanych komórek organizacyjnych MS do proponowanych zmian, prowadzone są analizy w zakresie kierunku ewentualnych zmian art. 49 § 1 ustawy *Prawo o ustroju sądów powszechnych*. Wypracowane propozycje zostaną przekazane Pełnomocnikowi.

Odnośnie do pisma RPO ze stycznia 2019 r. przedstawiciel MS poinformował, że został przygotowany projekt odpowiedzi, ale resort wstrzymywał się w oczekiwaniu na bardziej konkretne informacje nt. nowelizacji.

2. Aktualizacja informacji nt. postępów w wykonaniu środków generalnych w sprawach *P. i S. p. Polsce* (skarga nr 57375/08), *Tysiąc p. Polsce* (skarga nr 5410/03) i *R.R. p. Polsce* (skarga nr 27617/04) w związku z umieszczeniem spraw w agendzie posiedzenia Komitetu Ministrów RE w marcu 2020 r. – referuje: Ministerstwo Zdrowia

Tytułem przypomnienia Pełnomocnik wskazał, że w sprawie *P. i S. p. Polsce* Trybunał stwierdził naruszenie art. 3 Konwencji w stosunku do pierwszej skarżącej (małoletniej) z uwagi na kumulatywny wpływ okoliczności sprawy na jej sytuację i sposób potraktowania *P.* przez organy

państwa, które wywołały cierpienie przekraczające minimalny próg dolegliwości w rozumieniu art. 3 Konwencji. Ponadto Trybunał stwierdził naruszenie art. 5 ust. 1 Konwencji z powodu umieszczenia dziewczynki w pogotowiu opiekuńczym, a także naruszenie art. 8 Konwencji w stosunku do obu skarżących (matki i córki) z powodu niezapewnienia im skutecznego poszanowania ich życia prywatnego z uwagi na brak dostępu do informacji nt. warunków dostępu do legalnej aborcji i obowiązujących procedur, oraz z uwagi na bezprawne ujawnienie danych osobowych skarżących przez publiczny szpital. Natomiast w sprawie *Tysiyc p. Polsce* Trybunał stwierdził naruszenie art. 8 Konwencji z powodu braku ram prawnych umożliwiających wyegzekwowanie przez nią przysługującego jej prawa do przeprowadzenia legalnego zabiegu. Natomiast w sprawie *R.R. p. Polsce* Trybunał stwierdził naruszenie art. 3 Konwencji z powodu niezapewnienia skarżącej skutecznego i terminowego dostępu do badań prenatalnych w czasie, gdy te usługi diagnostyczne były dostępne i wedle obowiązującego prawa była do nich uprawniona.

Przedstawiciel MZ poinformował, że w zakresie spraw *Tysiyc* i *R.R.* MZ podtrzymuje swoje stanowisko, że środki generalne wprowadzone do polskiego prawa pozwalają uznać wyroki Trybunału w ww. sprawach za wykonane przez Polskę w sposób pełny i wystarczający. Procedura przerywania ciąży jest wystarczająco precyzyjnie uregulowana, z uwzględnieniem poszanowania praw lekarzy i pacjentek. W tych sprawach prowadzony jest przez NFZ monitoring nieprawidłowości i zgłoszeń pacjentek o niespektowaniu ich prawa do legalnego przerwania ciąży. W 2018 r. NFZ nie odnotował takich zgłoszeń. Z kolei w odpowiedzi na wezwania Komitetu Ministrów RE zawarte w decyzji Komitetu z marca 2019 r. w sprawie *P. i S. p. Polsce*, w maju 2019 r. opracowano „Zalecenia konsultantów krajowych w dziedzinie położnictwa i ginekologii oraz perinatologii dotyczące opieki nad pacjentkami podejmującymi decyzję o zakończeniu ciąży w warunkach dopuszczalnych na podstawie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży”. Zalecenia zostały przekazane właściwym konsultantom wojewódzkim. Ponadto w MZ podjęto prace nad nowelizacją *ustawy o zawodzie lekarza i lekarza dentystry*.

Przedstawicielka Federacji na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny (dalej: „Federacja”) wskazała, że organizacja prowadzi monitoring w tej kwestii i otrzymuje od wielu kobiet telefony ze skargami na brak dostępu do zabiegu legalnej aborcji. Tylko 10 % szpitali wykonuje te zabiegi. Federacja poprosiła zatem o informacje: czy w ramach nowelizacji ustawy lub innych prac legislacyjnych planowane jest wprowadzenie obowiązku informacyjnego po stronie dyrektora szpitala; czy prowadzone są badania w zakresie klauzuli sumienia; czy do Ministerstwa Zdrowia docierają informacje o problemach z nadużywaniem klauzuli jako przeszkody w dostępie do zabiegów legalnej aborcji; czy podjęte zostały działania mające na celu uproszczenie i przyspieszenie procedury sprzeciwu; czy zostały zorganizowane szkolenia dla personelu medycznego w zakresie ww. wyroków, a odnośnie do wyroku w sprawie *P. i S.* - czy zostały przygotowane wytyczne dla szpitali w zakresie informacyjnym.

Przedstawicielka NRA zauważyła z kolei, że w 2018 r. na 31 sprzeciwów od opinii lekarza tylko 5 spełniało wymogi formalne. Zapytała też, czy MZ prowadzi statystyki odnośnie do odmów przeprowadzenia zabiegów przerwania ciąży w wyniku powołania się na klauzulę sumienia.

MZ poinformowało, że obowiązek informacyjny już istnieje. W nowych zaleceniach konsultantów krajowych z maja 2019 r. ten obowiązek informacyjny został podkreślony. W ocenie MZ zalecenia są wytycznymi, o których mowa w decyzji Komitetu Ministrów RE z marca 2019 r. Odnośnie do spełniania przez sprzeciwy wymogów formalnych MZ nie posiada informacji odnośnie do przyczyn takiego stanu rzeczy. Natomiast statystyki pokazują, że coraz więcej zabiegów przerywania ciąży jest przeprowadzanych.

Odnosząc się do pytań dotyczących sprzeciwu od opinii lekarza, przedstawiciel Biura Rzecznika Praw Pacjenta (dalej: „BRPP”) poinformował, że w okresie od stycznia do początku grudnia 2019 r. do Rzecznika wpłynęło 59 sprzeciwów, a 11 z nich spełniło wymogi formalne. Spośród sprzeciwów spełniających wymogi formalne dziewięć dotyczyło kwalifikacji do szczepień, jeden dotyczył leczenia farmakologicznego, zaś jeden sprzeciw dotyczył nieprzyjęcia pacjentki na oddział w celu przeprowadzenia zabiegu przerwania ciąży – w tym przypadku Rzecznik w ciągu 18 dni powołał Komisję Lekarską, która stwierdziła istnienie przesłanki do wykonania zabiegu (problemem w

przedmiotowej sytuacji był fakt, że wszyscy lekarze powołali się na klauzulę sumienia i w tym podmiocie nie miał kto przeprowadzić zabiegu). Do tej pory wydanych zostało 9 orzeczeń w sprawach powyższych sprzeciwów. W odniesieniu do przyczyn niespełniania przez wiele sprzeciwów wymogów formalnych przedstawiciel BRPP przypominał, że ustawodawca nałożył pewne wymogi (termin 30 dni, wskazanie podstawy prawnej). Ponadto, jeśli istnieją inne środki odwoławcze to wtedy ze sprzeciwu nie można skorzystać.

Przedstawiciel BRPO stwierdził również, że widać rozbieżność w zakresie danych, którymi dysponuje MZ oraz organizacje pozarządowe, co oznacza, że nie posiadamy danych rzeczywistych. Wskazał, że warto się zastanowić nad skutecznym systemem zbierania danych. Zadał również pytanie, czy są prowadzone działania mające na celu zbieranie tych danych, może we współpracy z NGO. Ponadto BRPO przypominał, że Biuro Rzecznika sugerowało już zmianę terminu na wydanie orzeczenia w sprawie sprzeciwu na 10 dni, i że w zeszłym roku strona rządowa rozważała zmianę przepisów w tym zakresie, ale prace te zostały zaprzestane.

Przedstawiciel KIRP zwrócił uwagę, że 59 sprzeciwów w ciągu roku to nie jest dużo. Wskazał, że ten środek jest nieefektywny, źle skonstruowany i stanowi jedynie pozorne wykonanie wyroków Trybunału. Zapytał, czy trwają prace nad nowelizacją instytucji sprzeciwu i na jakiej podstawie uznano termin 30 dniowy za prekluzyjny, skoro nie wynika to z ustawy. W odpowiedzi przedstawiciel MZ poinformował, że obecnie nie ma w planach nowelizacji przepisów o prawach pacjenta, a powody odejścia od wcześniejszych prac nowelizacyjnych instytucji sprzeciwu nie są mu znane. Natomiast BRPP podkreśliło, że w porównaniu z latami ubiegłymi wzrosła liczba złożonych sprzeciwów. Odnośnie do terminów to rzecznik powołuje Komisję Lekarską niezwłocznie.

Pełnomocnik przypominał, że mimo twierdzeń o istnieniu dużego problemu Trybunał wydał do tej pory tylko 3 wyroki w sprawach z omawianego zakresu. W ocenie przedstawiciela KIRP skarżący nie są zainteresowani składaniem skarg do Trybunału z uwagi na długi czas postępowania przez ETPCz.

W odniesieniu do kwestii zbierania danych Pełnomocnik przypominał, że także podczas zeszłorocznej dyskusji podnoszono kwestię braku danych w związku z brakiem zgłoszeń i proszono, aby osoby dzwoniące do organizacji pozarządowych były kierowane do MZ. Przedstawicielka Federacji zauważyła, że zbieranie danych jest bardzo trudne, a organizacje dysponują danymi szacunkowymi. W tym zakresie jest bardzo duże pole do poprawy. Przedstawiciel MZ poinformował z kolei, że dane zbierane są przez Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia, i że są to zanonimizowane dane z dokumentacji medycznej.

Zastępca Pełnomocnika poinformowała o procedowanej obecnie nowelizacji *ustawy o zawodzie lekarza i lekarza dentysty* oraz zawartym w projekcie nowym przepisie o obowiązku informacyjnym po stronie placówki medycznej. Przedstawicielka KIRP zapytała, czy przedmiotowa zamiana doprowadzi do zamknięcia nadzoru nad wykonywaniem wyroków. Zastępca Pełnomocnika poinformowała, że stosowne informacje są przekazywane do Komitetu Ministrów, który będzie mógł je ocenić w marcu 2020 r.

IV. Pozostałe informacje i ogłoszenia

1. Informacja o XIII Seminarium Warszawskim pt. „Prawa dzieci w świetle Europejskiej Konwencji Praw Człowieka”, zorganizowanym we współpracy z Rzecznikiem Praw Dziecka, które odbyło się w dniu 19 listopada 2019 r.

Pełnomocnik poinformował o przebiegu zorganizowanego w dniu 19 listopada 2019 r. na Zamku Królewskim w Warszawie XIII Seminarium Warszawskiego. Z uwagi na przypadającą w tym roku 30 rocznicę przyjęcia Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka, Seminarium zostało poświęcone tematowi „Praw dziecka w świetle Europejskiej Konwencji Praw Człowieka”. Gościem honorowym seminarium była sędzia Ksenija Turković, Przewodnicząca Pierwszej Sekcji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Ponadto prelegentami byli m.in.: Marcin Przydacz, Podsekretarz Stanu w MSZ, Michał Wójcik, Sekretarz Stanu w MS, Mikołaj Pawlak, Rzecznik Praw Dziecka, Elisabeth Dahlin, Rzecznik Praw Dziecka Królestwa Szwecji, Abel Campos, Kanclerz Pierwszej

Sekcji ETPCz, a także przedstawiciele Rady Europy i Stałego Biura Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego, przedstawiciele uczelni wyższych i polskich służb konsularnych.

Seminarium cieszyło się dużym zainteresowaniem, uczestniczyło w nim ponad 200 osób, w tym przedstawiciele polskiego parlamentu, organów administracji rządowej, wymiaru sprawiedliwości (sędziowie, prokuratorzy), polskich służb konsularnych, środowisk naukowych i prawniczych (adwokaci i radcy prawni), organizacji pozarządowych i szkół, a także przedstawiciele korpusu dyplomatycznego akredytowanego w Polsce oraz goście z zagranicy reprezentujący administrację rządową innych państw.

Zaproszeni prelegenci zaprezentowali najważniejsze dokumenty oraz toczące się obecnie prace i dyskusje na temat praw dziecka na forum międzynarodowym. Większość prelegentów była zgodna, że istnieje potrzeba dalszych działań, zarówno na poziomie państw, jak i organizacji międzynarodowych, w celu poszukiwania odpowiedzi na liczne wyzwania dotyczące praw dzieci. Najczęściej wskazywano na potrzebę zapewnienia dzieciom prawa do życia w rodzinie, a także prawa do poszanowania życia i bezpieczeństwa (w kontekście m.in. przemocy seksualnej, pornografii, pedofilii, w tym w internecie). Wskazywano również na bogate orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczące prawa dziecka do poszanowania życia rodzinnego (art. 8 Konwencji). W tym kontekście przypomniano także istotne znaczenie Konwencji Haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę. Zwrócono uwagę na rolę Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który w swym orzecznictwie stara się wspierać realizację Konwencji o prawach dziecka, Konwencji Haskiej, a także wyspecjalizowanych konwencji Rady Europy dotyczących praw dziecka. Wskazywano też na duży walor zaleceń Komitetu Ministrów Rady Europy jako instrumentów wspierających realizację wiążących prawnie konwencji oraz ujednociających praktykę państw w tym zakresie, w szczególności w odniesieniu do nowych wyzwań.

Pełnomocnik poinformował także, że można przekazywać propozycje tematu na przyszłoroczne Seminarium. Jedną z propozycji jest zagadnienie praw człowieka i nowoczesnych technologii. Przedstawiciel KIRP zasugerował tematykę prawa do rzetelnego procesu.

2. Informacja o zmianie Zarządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. w sprawie utworzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Pełnomocnik poinformował, że na mocy zarządzenia nr 152 Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 września 2019 r. zmieniającego niektóre zarządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie organów pomocniczych Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów w zakresie obowiązków sprawozdawczych tych organów, zostały wprowadzone zmiany do § 4b zarządzenia o Zespole. Zmianie uległy terminy (z kwartalnych na półroczne) i zakres przedmiotowy sprawozdań przekazywanych Prezesowi Rady Ministrów przez Przewodniczącego Zespołu. Zmiana ta nie wpływa na obowiązek sporządzania sprawozdań z posiedzeń Zespołu.

Jan Sobczak
Przewodniczący Zespołu
Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych

Załącznik:

Lista uczestników posiedzenia w dniu 10 grudnia 2019 r.

**Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
w dniu 10 grudnia 2019 r., budynek MSZ, ul. A. Krywultra 2, sala nr 16 (parter), godz. 09.00**

Przewodniczący posiedzenia Zespołu	Jan Sobczak
MSZ DPT	Marta Kaczmarska Anita Janusz
Ministerstwo Klimatu	Michał Kobyliński, Departament Prawny, Kamil Zawadzki, Departament Prawny
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Robert Safiański - Departament Legislacyjny
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Spraw Społecznych	Joanna Maciejewska, Departament Współpracy Międzynarodowej, Agata Jaworska, Biuro Pełnomocnika ds. Osób Niepełnosprawnych
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Ernest Nasternak, Departament Spraw Społecznych i Oświaty Rolniczej
Ministerstwo Sprawiedliwości	Urszula Szafrąńska, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka, Paweł Szponar, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka, Maja Minkisiewicz, Departament Legislacyjny Prawa Karnego, Anna Kampa, Departament Legislacyjny Prawa Cywilnego, Aneta Michałek, Departament Legislacyjny Prawa Karnego
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Jarosław Boguszyński, Departament Analiz i Polityki Migracyjnej, Marta Obrycka, Departament Analiz i Polityki Migracyjnej, Karol Wartacz, Departament Administracji Publicznej
Ministerstwo Zdrowia	Przemysław Klaman, Departament Współpracy Międzynarodowej, Katarzyna Drązek-Laskowska, Departament Współpracy Międzynarodowej
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Jakub Cygan, Departament Bezpieczeństwa Narodowego, Aleksandra Zdunek-Drabot, Wydział obsługi Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania, Rozalia Kielmans-Ratyńska, Wydział obsługi Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania,

	Anna Markowska , Departament Spraw Parlamentarnych, Katarzyna Grzelak-Bach , Departament Spraw Parlamentarnych, Magdalena Wisz , Departament Spraw Parlamentarnych
Naczelny Sąd Administracyjny	Anna Kalisz , Biuro Orzecznictwa
Sąd Najwyższy	Agnieszka Grzelak , Biuro Studiów i Analiz
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich	Marcin Mrowicki , Zespół Prawa Karnego Piotr Zakrzewski , Zespół Prawa Karnego
Krajowa Rada Sądownictwa	Jędrzej Kondek , członek Rady
Prokuratura Krajowa	Agnieszka Goździk , Departament Postępowań Przygotowawczych
Prokuratoria Generalna RP	Bartosz Soloch , Departament Prawa Międzynarodowego i Europejskiego
Kancelaria Senatu RP	Elżbieta Owczarek , Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
Kancelaria Sejmu RP	Justyna Łacny , Biuro Analiz Sejmowych
Kancelaria Prezydenta RP	Olga Kazalska , Biuro Prawa i Ustroju
Najwyższa Izba Kontroli	Zbigniew Wrona , radca Prezesa NIK
Biuro Rzecznika Praw Dziecka	Adam Chmura , Zespół Spraw Międzynarodowych i Konstytucyjnych, Joanna Wójtowicz , Zespół Spraw Międzynarodowych i Konstytucyjnych
Biuro Rzecznika Praw Pacjenta	Mariusz Mamczarek , Departament Prawny Patrycja Przywara , Departament Prawny
Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury	Katarzyna Krysiak , Departament Współpracy Międzynarodowej
Główny Urząd Nadzoru Budowlanego	Agnieszka Jędrzejczak - Syrek , Departament Prawny
Rządowe Centrum Legislacji	Natalia Cabaj , Departament Prawny i Postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym
Urząd Ochrony Danych Osobowych	Iwona Piórkowska-Kapica , Departament Współpracy Międzynarodowej i Edukacji
Krajowa Izba Radców Prawnych	Magdalena Witkowska , Komisja Praw Człowieka
Naczelna Rada Adwokacka	Małgorzata Mączka-Pacholak , Komisja Praw Człowieka, Anna Mazurczak , Komisja Praw Człowieka
Amnesty International	Agnieszka Dąbrowiecka , Dział Programowy
Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny	Urszula Grycuk , Rzecznictwo Międzynarodowe
Helsińska Fundacja Praw Człowieka	Dominika Siniarska-Bychawska , członek Zarządu Katarzyna Wiśniewska , Zespół Spraw Precedensowych
Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris	Karolina Pawłowska , Centrum Prawa Międzynarodowego

